Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 5 ● 29. JANUARJA 1954 ● LETO XIII. ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

OB ROBU RAZPRAVE O PREJEMKIH

Lotili smo se velikega dela

ki je neprecenljive vrednosti za razvoj praktičnih socialističnih ekonomskih odnosov in za napredek našega gospodarstva

Površna in netočna vest je povzročila precejšnje razburjenje

Tako nekako bi lahko dejali o vesti »Jugopresa«, ki so jo pred dnevi objavili dnevniki in v kateri je bilo sporočeno, da so sindikati predlagali, naj bi se gibali zaslužki delavcev med 7000 in 13.500 dinarjev, zaslužki uslužbencev pa med 6000 in 14.500 dinarjev. V istem sporočilu je bilo tudi javljeno, da je Centralni svet priporočil organizacijam, naj se drže omenjenih številk kot orientacije pri sestavi tarifnih pravilnikov.

Seveda vse skupaj to ni točno: sindikati niso predlagali omenjenih številk, niti niso svetovali organizacijam, naj se jih drže pri sestavi tarifnih pravilnikov.

Odkod potem ta vest?

Po vsej verjetnosti je ta vest precej površno in neodgovorno povzeta iz lista »Rad« (15. januarja, stran 9.). Omenjeni list je namreč objavil tabelarični pregled o razmerjih med zaslužki (izraženo v odstotkih) delavcev in uslužbencev posameznih kategorij in posameznih gospodarskih panog. K tej tabeli pa je objavil tudi pojasnilo, da bi bila tabela delavcem razumljivejša in razmerja otipljivejša. In v tem pojasnilu je skušal pisec v številkah prikazati, kaka so videti razmerja. Zato je vzel za »indeks 100« vrednostno predpostavko 7000 (kar je seveda tudi jasno povedal in kar je iz članka povsem razvidno) in na osnovi te predpostavke razložil v številkah razmerje za rudarstvo. Prav tak postopek je svetoval tudi sindikalnim organizacijam pri izdelavi tarifnih pravilnikov.

Avtor »Jugopresove« vesti pa je ta primer kratkomalo prepisal in ga proglasil za predlog sindikatov za nove plače! Torej, prišel je do zanimive vesti! O zanimivosti te vesti bi se dalo razgovarjati, še bolj pa bi bilo zanimivo vedeti, kako taka zanimivost najde pot v svet!

Kaj delajo sindikati

Ko pa že govorimo o zaslužkih, seveda ne bo odveč, če povemo, kaj sindikati v resnici počno, da bi prišli v našem gospodarstvu do čim pravičnejših (socialističnih) meril za odmerjanje zaslužkov. Če pa hočemo o tem govoriti in razumeti delo sindikatov, potem moramo najprej povedati, kakšna izhodišča postavlja naš novi gospodarski mehanizem za ugotavljanje zaslužkov.

Družbena merila za določanje plačnega sklada

Osnovno izhodišče je sorazmerje v družbenem planu. Z družbenim planom, ki je zasnovan na temelju naših gospodarskih zmogljivosti (skupne količine proizvodov) in naših objektivnih gospodarskih potreb, je predvideno, koliki del vsega dohodka se bo porabil za zaslužke (seveda od napravljenih proizvodov). O tem odloča Ljudska skupščina. (Poleg plačnega fonda so predvidena v planu seveda tudi sredstva za socialno zavarovanje, zdravstvo itd., ki jih posredno dobivamo.)

To je okvir tako imenovanega plačnega sklada. Če sedaj to skupno količino delimo s številom delovnih ljudi, med katere se ima razdeliti, dobimo delež za enega posameznika. (To je seveda zelo zelo poenostavljeno povedano.)

Dve sestavini prejemkov

Po določilih novih gospodarskih uredb, naj v gospodarstvu zaposleni ne dobiva v celoti svojih neposrednih zaslužkov, ampak naj jih prejema en del v obliki obračunske plače, en del pa v obliki deleža od doseženega dobička podjetja. S tem določilom se namreč skuša vplivati na to, da se še poveča neposredno zanimanje vsakega posameznika za gospodarski uspeh podjetja, v katerem dela. Čim več proizvodov, čim bolj gospodarno proizvedenih in prodanih, tem večji je delež vsakega posameznika. Na ta način se bo krepila tudi nova miselnost v delavcih, ki bodo praktično, materialno začutili usodno povezanost med svojim delom, gospodarskim stanjem podjetja in svojimi prejemki. To je nova miselnost delavcev gospodarjev!

Obračunski prejemki

Po dosedanjih izračunih gospodarstvenikov se giblje povprečni delež (ki more neposredno odpasti na posameznika v gospodarstvu kot obračunski prejemek) okrog 8000 dinarjev mesečno. Poleg tega pa je seveda sem prišteti tudi del dobička, ki ga podjetje more porabiti za zaslužke, in to prvih 10 % brez plačevanja kakršnih koli družbenih dajatev (le socialno zavarovanje je treba plačati, kot se samo po sebi razume).

Razlike v vrednosti dela

Jasno pa je, da vsi zaposleni v gospodarstvu ne delajo enako in ne ustvarjajo enake količine dobrin (po vrednosti). Vzrok temu je v tem, ker smo delavci med seboj različni po kvalifikacijah (to je po stopnji in vrsti strokovne izurjenosti za določeno delo) in ker delamo v različnih delovnih pogojih in v različnih panogah. Torej bi bilo kajpak krivično, nesocialistično, če bi, ne glede na strokovnost in pogoje in ne glede na delovni učinek vsakemu v gospodarstvu določili pravico do enakega deleža zaslužka. Če bi tako odmerjali zaslužke, bi si malokdo prizadeval bolje in koristneje delati, saj bi dobil ravno toliko kot tisti, ki bi slabše delal. Seveda bi potem padla proizvodnja, vsega bi primanjkovalo, za zaslužek pa ne bi imeli kaj deliti. Družben načrt bi bil zgrajen na pesku.

Pravilna sorazmerja med prejemki

Bistvo stvari je torej pravilna razdelitev skupne količine zaslužka, od povprečka navzgor in navzdol, v eni gospodarski veji in med posameznimi vejami. Tu gre za to, da se praktično uveljavi socialistično načelo nagrajevanja, to je, da vsak dobi po svojem delu. To pa ni lahka stvar! Nasprotno, to je zelo dolgotrajno in obsežno delo, ki bo terjalo obilo tehtnega proučevanja in vrednotenja posameznih gospodarskih panog in posameznih del v teh panogah. To bo mogoče temeljito opraviti le s pomočjo tvornega sodelovanja čim večjega števila delavcev. Seveda pa bo delo zahtevalo trezne gospodarske presoje in polnega razumevanja osnovnih socialističnih načel.

Pionirsko delo

In v to delo smo se zagrizli z novim gospodarskim sistemom. Načeli smo ga. Sindikati pri tem pionirskem delu pridno pomagajo.

V čem je konkretno delo? Dobiti je treba čimboljšo razporeditev gospodarskih podjetij v posamezne skupine s približno enakimi obeležji (potreba strokovnosti, pogoji dela, težina del in ostali elementi, ki vplivajo na proizvodnjo, važnost proizvodov) in napraviti določen razpored od najtežjih in najzahtevnejših gospodarskih podjetij do najenostavnejših. Med temi skupinami je treba najti določena razmerja. Poleg tega pa je v sami skupini treba dobiti določena razmerja med posameznimi kvalifikacijami. Pri tem sta važni dve stvari: silno dobro poznavanje proizvodnih panog in podjetij ter zelo tenkovesten socialističen posluh za vrednotenje dela.

Poleg tega pa nas mora voditi še eno načelo: če skušamo nekje dvigniti povpreček, moramo pokazati, kje naj se zmanjša za isto količino, ker je splošen okvir določen.

Delo moramo dobro zastaviti

Seveda tega dela ne bomo mogli tudi pri najboljši volji opraviti že kar sedaj, v nekaj dneh ali tednih. Toda zastaviti je treba, in to dobro! Od tega, kako se bomo stvari lotili, je odvisno, kako bomo potem lahko nadaljevali.

(Nadaljevanje na 3. strani)

DNEVI, KI SO NAM OSTALI V SPOMINU

Vladimir Iljič Lenin

Dne 21. januarja 1924 je umrl Vladimir Iljič Lenin (rojen 22. aprila 1870). Vse svoje življenje je posvetil boju za pravice delavskega razreda. Pod njegovim vodstvom je ruski proletariat zmagal v oktobrski revoluciji. Lenin je zapustil tudi bogato zakladnico znanstvene misli in praktičnih izkušenj, dragocenih za delavsko gibanje. Po njegovi smrti je stalinska birokracija vopačila Leninov nauk, toda njegove misli o proletarski revoluciji žive v naprednih ljudeh vsega sveta.

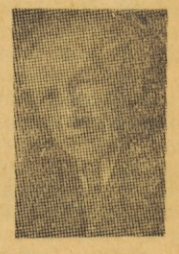

Oton Župančič

Dne 23. januarja 1878 se je rodil naš veliki pesnik Oton Župančič (umrl 11. junija 1949). Bil je mojster slovenske besede. V svojih pesmih je živo izpovedoval ljubezen do domače grude in preprostih, delovnih ljudi. Župančičeve pesmi so tudi med narodnoosvobodilno vojno razvnemale srca partizanov in jim krepile vero v zmago.

Ustanovitev naših sindikatov

Dne 23. januarja 1945 so bili na vsedržavni sindikalni konferenci v Beogradu ustanovljeni Enotni sindikati Jugoslavije. V zgodovini našega delavskega gibanja so imeli razredni delavski sindikati vedno veliko vlogo. Po prvi svetovni vojni, v obdobju od 1918. do 1921. leta, so sindikati pod vodstvom Komunistične partije dosegli vrsto zmag v boju proti meščanski oblastnini. Ko je državna oblast 1920. leta z Obznano prepovedala razredne sindikate, so delavci nadaljevali boj za svoje pravice. Organizirani so bili v Neodvisnih sindikatih, pozneje pa v URRS-ovih sindikatih. Ko je protidelavska oblast tudi te prepovedala, so ustanavljali v podjetjih odbore Delavske enotnosti, ki so sodelovali v pripravah za upor 1941. leta.

PO DRUGEM ZASEDANJU LJUDSKE SKUPŠČINE SLOVENIJE

Na pragu novih dejanj

Republiški zbor in zbor proizvajalcev slovenske Ljudske skupščine sta sprejela poslovnik. — Izvolila sta stalne odbore

Minulo sredo in četrtek je v Ljubljani pod predsedstvom tovariša Miha Marinka drugič zasedala slovenska Ljudska skupščina. Za tokratno zasedanje Ljudske skupščine sta predvsem značilni dve stvari: Skupščina je sprejela poslovnik in izvolila stalne odbore obeh zborov. Poizkušajmo si preprosteje razložiti, kaj je poslovnik in kaj pomeni v življenju takšnega kolektivnega telesa, kakor je Ljudska skupščina.

Poslovniki, ki jih sprejemajo vse ljudske skupščine (Zvezna ljudska skupščina ga bo sprejela na drugem zasedanju 28. oziroma 29. januarja) niso nič drugega kakor zbirka določil predpisov in postopkov, po katerih skupščine delajo. Poslanci naše skupščine so se torej dogovorili o ustaljenem načinu svojega dela. Dogovorili so se, kako naj skupščina dela, da bo čimbolj koristno porabila čas zasedanj in da bo čimbolj demokratično njeno delovanje. Dobro in pravilno notranje poslovanje kolektivnih teles, kot so ljudske skupščine, ljudski odbori, zbori proizvajalcev, delavski sveti, vodstva drugih organizacij itd., je v veliki meri odvisno od tega, za kakšno metodo dela se člani teh teles domenijo. V poslovnikih so določene ne samo pravice posameznika, temveč tudi njegove dolžnosti do kolektiva. In o vseh teh stvareh so se torej domenili naši poslanci na zadnjem zasedanju.

Potlej, ko sta Republiški zbor in zbor proizvajalcev na ločenih sejah sprejela poslovnik, sta po določbah poslovnika izvolila vsak svoje stalne odbore. Republiški zbor je izvolil tele stalne odbore:

Odbor za organizacijo oblasti in uprave (predsednik Vlado Krivic, podpredsednik Ignac Voljč, tajnik pa Vinko Hafner), odbor za gospodarstvo (predsednik Ivan Maček, podpredsednik Viktor Avbelj, tajnik Ivan Janžekovič), odbor za proračun (predsednik Branko Babič, podpredsednik ing. Kamilo Budihna, tajnik Andrej Babnik), odbor za prosveto in kulturo (predsednik Josip Vidmar, tajnik Dušan Bole), odbor za zdravstvo in socialno politiko (predsednik Viktor Avbelj, podpredsednik dr. Marijan Ahčin, tajnik Mira Svetina), zakonodajni odbor (predsednik Jože Petejan, podpredsednik dr. Miha Potočnik, tajnik Ivan Bratko), mandatno-imunitetni odbor (predsednik Stane Bobnar, tajnica Cvetka Vodopivec), odbor za predloge in pritožbe (predsednik Anton Šušteršič, tajnica Mica Slandrova).

Zbor proizvajalcev pa je izvolil tele stalne odbore:

Odbor za gospodarstvo (predsednik Zvone Labura, tajnik August Brezavšek), odbor za gospodarske organizacije (predsednik Ivan Gorjup, tajnik Ivan Curk), odbor za vprašanje dela in socialnega zavarovanja (predsednik Lojze Ocepek, tajnica Pepca Jež), odbor za proračun (predsednik Stane Bizjak, tajnik Vinko Marinček), zakonodajni odbor (predsednik Danijel Lepin, tajnik Feliks Razdrih), mandatno-imunitetni odbor (predsednik Andrej Stegnar, tajnik Jože Prebil), odbor za predloge in pritožbe (predsednik Rudi Ganziti, tajnik Stane Keber).

S tem, ko je skupščina sprejela poslovnik in izvolila svoje stalne odbore, se začenja pravo delovno življenje Ljudske skupščine.

Smučarji so letos prikrajšani za marsikatero radost. Upajmo pa, da jim bo narava poslej bolj naklonjena. (Za vse, ki jih smučanje zanima, objavljamo na 5. strani nekaj navodil)

PODJETJA BI RADA ZVIŠEVALA CENE

Da bi zvedeli, kakšno stališče je zavzel Republiški odbor sindikata kovinarjev Slovenije, smo zaprosili njegovega predsednika Jaka Kvasa, ki je naši prošnji rad ustregel. Ker je imelo predsedstvo Republiškega odbora v ponedeljek sejo, je predsednik lahko tolmačil stališče predsedstva do razvrstitve industrijskih panog v skupine. Takole je povedal:

Leta 1952 je bilo v kovinski stroki zaposlenih 20.348 ljudi, leta 1953 pa 24.483, torej za 20% več. Če primerjamo neobdavčen plačni sklad po tarifnih pravilnikih za ti dve leti, je bil leta 1953 za 0,2% večji. Če pa primerjamo te zaslužke z obračunskimi in ob tem upoštevamo strukturo delovne sile v kovinski industriji, kjer je 54% kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev, ugotovimo, da bo to obračunsko povprečje težko sprejemljivo.

Predvideva se precejšen porast proizvodnosti dela v naši industriji (10—15%), plačni sklad pa bo po obračunskih povprečjih nižji za 438 milijonov dinarjev.

Letos se predvideva večji izvoz kovinske industrije kot lani. Podjetja so takrat, ko so sestavljala družbene plane, predvidevala, da bodo znižala cene. Nekatera so nameravala znižati cene 5, 10, 15 in tudi do 25%. Med temi so Tovarna emajlirane posode v Celju, »Telekomunikacije«, »Iskra«, »Veriga« Lesce, Tovarna železnih konstrukcij v Mariboru in druga. Z novimi gospodarskimi instrumenti, ki določajo nekaterim surovinam cene s posebnimi predpisi (koks, staro železo itd.) ter so tudi koeficienti za izvoz spremenjeni, so ta stremljenja podjetij povsem zavrta. Kalkulacije podjetij kažejo bolj na zvišanje kot na znižanje cen.

»Mnenja, da so po delovnih kolektivih neopravičeno dvigali kvalifikacije, so ovržena, saj so od leta 1951 vzgojili več kot 5000 kvalificiranih delavcev in se ta številka ujema s porastom števila delovne sile, zaposlene v kovinarstvu.

V uredbi ni zajeta industrijska dejavnost tistih podjetij, ki opravljajo hladno, toplo in plinsko inštalacijo. Prav tako pa tuda ni zajeta hidromontaža. Ti dejavnosti imata posebnosti proizvodnega procesa in ju ne moremo uvrstiti v skupine, nižje od tretje. Predvsem zaradi tega, ker delajo delavci teh podjetij skoraj dve tretjini na terenu, visok pa je tudi njihov kvalifikacijski sestav. Pri hidromontaži je 73,7% kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev. Delajo na takih področjih, ki se gospodarsko in kulturno šele razvijajo, terenski dodatki in dnevnice pa predstavljajo skoraj dve tretjini plačnega fonda. Upoštevati je treba njihove posebne delovne pogoje, saj delajo na visokih odrih, slapovih, pod zemljo, pa tudi na terenu do 75° padca itd. Sicer bi se lahko zgodilo, da bodo delavci zapustili ta podjetja in se rajši zaposlili v stalni industriji, kjer si bodo lahko postavili tudi domače ognjišče.

Uredba zajema kovinsko industrijo v dveh skupinah. Predsedstvo Republiškega odbora se s tem ne strinja in predlaga, da se med sedmo in četrto skupino, to je v peto in šesto, porazdelijo kovinska podjetja po njihovi strukturi delovne sile in načinu proizvodnje. Menim, da bo treba razmišljati o zvišanju povprečij, saj bi bil sedanji povpreček kar za 12% nižji kot v letih 1952—53. Če bi se hoteli približati lanskoletnemu neobdavčenemu plačnemu fondu, bi se moralo to povprečje zvišati najmanj za 10%.

Posebno vprašanje so projektivni biroji v kovinskih podjetjih. Ti imajo zelo visok strokovni sestav in je v nekaterih birojih zaposlenih od 40 do 130 visokokvalificiranih uslužbencev. To seveda bistveno vpliva na vse povprečje. Ni še jasno, ali bo mogoče, da bi jih izdvojili iz povprečja tovarne. Na ta način bi bilo tovarniško povprečje normalnejše, delavci in strokovnjaki pa bi bili primerno nagrajeni.

V podjetjih, ki imajo daljši proces proizvodnje — ta traja do finalnega proizvoda tudi do 10 mesecev, bodo težave pri obračunavanju proizvodnje in zaslužkov. Njihova obratna sredstva pa se obrnejo tudi le do dvakrat na leto.

Zaradi takih obračunskih povprečij se že danes v nekaterih podjetjih kaže težnja visokokvalificiranih delavcev, inženirjev in tehnikov, da bi šli delat drugam. Nekatere tovarne po državi jim ponujajo 20 do 35.000 dinarjev mesečne plače. Drugod imajo namreč precej mlade delovne sile in večje možnosti, izplačevati tako visoke plače. Po nekaterih naših podjetjih pa je struktura delovne sile drugačna, več je kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev in ni možnosti, da bi večjemu številu strokovnjakov dajali visoke plače. To vprašanje je zlasti pereče v podjetjih strojegradnje in konstrukcij.

TAKŠEN NAČIN UPRAVLJANJA NE USTREZA ZNAČAJU DELA

Tajnik Republiškega odbora sindikata komunalnih delavcev in uslužbencev Slovenije Slavko Lambergar pa je dejal:

V 51. številki Uradnega lista FLRJ je izšla uredba o finančno samostojnih zavodih. S to uredbo so zajete razne vrste ustanov: kulturne, socialne, prosvetne, zdravstvene, razni domovi in internati pa tudi komunalni zavodi, oziroma podjetja, kakršna imamo pri nas. Za večino teh predstavljata samostajno finansiranje in družbeno upravljanje vsekakor velik korak naprej, za komunalne zavode, ki so že doslej delovali kot samostojne gospodarske organizacije, pa bo lahko ta uredba pomenila občutno gospodarsko škodo, če bi pri njej ostalo.

Med komunalnimi zavodi in drugimi ustanovami, ki so v uredbi naštete, je namreč velika razlika. V komunalni dejavnosti je proizvoden značaj dela in so delavci plačani po učinku. V drugih ustanovah pa so delavci le pomožno osebje. Posebno vprašanje je upravljanje komunalnih zavodov. Doslej so jih upravljali delavski organi upravljanja kot v drugih gospodarskih organizacijah, odslej pa bo upravljanje komunalnih zavodov takšno kot v ustanovah s samostojnim finansiranjem, tako namreč uredba predvideva. V organ upravljanja bodo izvolili tretjino delavcev in dve tretjini državljanov. Republiški odbor pa meni, da bi morali začeti z obratno razdelitvijo, tako, da bi bilo v organu upravljanja dve tretjini delavcev in le tretjina državljanov. Že lani so v Sarajevu upravljali komunalne ustanove taki organi upravljanja, v katerih je bilo polovica članov iz vrst delavcev, polovica pa državljanov, vendar se to ni obneslo. Res so tak način upravljanja v Sarajevu ukinili predvsem zaradi slabega kadrovskega sestava, kaže pa tudi na to, da bodo ob takem načinu upravljanja težave.

Proti takšnemu načinu upravljanja govori več razlogov. Predvsem so že izkušnje iz nekaterih mest, ki ne govore v prid takšnega načina upravljanja. Tudi samo praktično delo takega organa govori za drugačen način družbenega upravljanja. Če bo v tem organu le tretjina članov voljenih iz delavskega kolektiva, drugi dve tretjini pa iz državljanov, potem se bo ta organ upravljanja bolj poredko sestajal in ne bo mogel hitro sklepati, kar je v komunalnih zavodih večkrat treba. Končno je komunalna dejavnost takega značaja, da lahko njeno delo kontrolira vsak državljan in ima možnost, da na zboru volivcev pove, kaj mu v delu komunalnih zavodov ni všeč. Bojazen je tudi, da bi državljani gledali le na koristi svoje ožje okolice, ne pa na koristi celotne komunalne skupnosti, saj so bili že doslej taki primeri. Ne smemo prezreti tudi dejstva, da so se komunalne usluge pocenile za okrog 8% in da se je zmanjšalo tudi število zaposlenih. Delavski sveti so torej v glavnem dobro gospodarili in bi bila velika gospodarska škoda, če bi jih sedaj ukinili. Če vzamemo še praktično, bo v organ upravljanja prišel najbolj pogosto knjigovodja tehnični vodja, morda pa še kak delavec.

S to uredbo pa so delavci komunalnih zavodov še po drugi strani prizadeti. Če bodo postali komunalni zavodi ustanove s samostojnim finansiranjem, potem velja zanje uredba iz leta 1952, ki govori o plačah delavcev in uslužbencev državnih ustanov. Sedanji njihovi zaslužki po tarifnih pravilnikih pa so mnogo višji in odgovarjajo plačam v gospodarstvu. Če bi komunalni zavodi ostali samostojne gospodarske organizacije, pa pridejo po odloku o uporabi planskih instrumentov za leto 1954 v osmo skupino. Tudi po tem odloku bi bili mesečni prejemki precej nižji od lanskih.

Komunalni zavodi bi lahko ostali še naprej samostojne gospodarske organizacije, saj dopušča uredba o osnovnih sredstvih, da lahko ljudski odbor predpiše davek na osnovna sredstva. Dalo bi se torej tako urediti, da bi se zaradi tega komunalne usluge prav nič ne podražile.

ODLOK NE UPOŠTEVA RAZNOLIKOSTI OBRTNE DEJAVNOSTI

Med drugimi smo obiskali tudi predsednika Republiškega odbora sindikata obrtnih delavcev Slovenije Frančca Pipana, ki nam je povedal tole:

Najprej je treba priznati, da odlok o uporabi planskih instrumentov za leto 1954., po katerem so razvrščene posamezne panoge obrti v skupine, ne upošteva raznolikosti obrtne dejavnosti. Zato je Republiški odbor mnenja, da bi bilo treba nekatere obrti razvrstiti v nižje druge pa v višje skupine. V srbohrvatski izdaji Uradnega lista FLRJ je vsa obrtna dejavnost razvrščena v četrto skupino, medtem ko je v slovenski izdaji pomotoma izpuščena.

Po predlogu Republiškega odbora naj bi prišlo izdelovanje akumulatorskih baterij, kleparstvo in instalacije vodovodov ter plinskih naprav v tretjo skupino. Pri izdelovanju akumulatorskih baterij je delo zdravju izredno škodljivo, saj ima delavec opravka s strupenimi kemikalijami in plini, ki povzročajo izpadanje zob in težka obolenja pljuč. Kleparski delavci so skoraj neprestano izpostavljeni vsem vremenskim neprilikam, delo je nevarno in le malokdaj delajo doma. Inštalaterji vodovodov in plinskih naprav imajo prav tako težke delovne pogoje, saj napeljujejo in popravljajo kanalizacije, ker so izpostavljeni smradu, pri vodovodnih napravah vremenskim neprilikam, delo je umazano itd.

Tiste obrtne stroke, ki zahtevajo večjo strokovnost (mizarji, strojni in drugi ključavničarji, električarji itd.), kjer so delovni pogoji težji in je delo umazano ter nevarno, pogostokrat tudi izven

(Nadaljevanje na 3. strani)

NA BOLJŠEM BO TISTI, KI BO IMEL MANJ KVALIFICIRANIH DELAVCEV

Naš sodelavec je obiskal te dni predsednika Republiškega odbora sindikata rudarjev Slovenije Filipa Žibreta, in ga povprašal, kakšno je njegovo stališče do razvrstitve rudnikov v skupine. Tovariš predsednik mu je povedal tole:

»Rudarje Slovenije je privedel odlok o planskih instrumentih do naslednjih zaključkov:

Očitno je, da so rudarstvo razvrstili v nižje skupine na osnovi slabih informacij in netočnih statističnih podatkov. Niso namreč upoštevali tistih kvalifikacij iz leta 1953, ki so jih potrdili okrajni ljudski odbori. Če bi upoštevali tudi te, bi prišli rudniki nedvomno v višjo skupino in bi se tudi povpreček obračunskih zaslužkov rudarjev dvignil.

Pokazalo se je, da bo tisti rudnik, ki bo imel manj kvalificirane delovne sile, na boljšem. Prej je bilo prav obratno, na boljšem je bil tisti, ki je imel več kvalificirane delovne sile. Če upoštevamo vse možnosti, ki jih dopuščajo sedanje uredbe, bi rudar dobil 44,5 dinarjev na dan manj.

Republiški odbor je predlagal, da vse rudnike razvrste v drugo skupino po mehanizaciji in kvalifikaciji delovnih mest. Ni namreč vseeno, če ima rudnik dva ali enega kopača na enem odkopu (kar mora biti v Trbovljah). Tisti, ki nimajo mehanizacije, imajo pa po enega kopača in učnega kopača na odkopu.

Kako so rudniki različni, priča že primer Zabukovice, kjer porabijo za tisoč ton premoga 70 kubičnih metrov jamskega lesa. To pomeni, da morajo biti rudarji visoko strokovno usposobljeni, da bi obvladali takšen pritisk v jami. Ta količina lesa je daleč nad povprečjem v državi. Poleg tega pa je rudnik Zabukovica še metanska jama.

Dejali so, naj bi za tiste ljudi, ki so zaposleni v delavnicah in na zunanjih obratih, določali plače po povprečjih industrijskih panog, kamor po svoji dejavnosti spadajo. Toda to bo v rudarstvu težko, saj morajo biti ključavničarji, mehanikarji, elektromonterji itd. vedno pripravljeni, da popravijo okvare na strojih v rovih in je precej njihovega dela pod zemljo. K vsemu temu je treba prišteti še, da je v rudnikih precej starejših rudarjev, ki so jih zaradi onemoglosti ali slabega zdravstvenega stanja morali razvrstiti na lažja dela. Socialni čut pa nam narekuje, da jih plačujemo tako kot prej, saj so svoja mlada leta preživeli v rudniku. To je seveda vprašanje, ki bi ga moralo rešiti socialno zavarovanje, vendar vendar danes bremeni naš plačni sklad.

Mnenja smo, da je treba tudi rudnika Pleše pri Škofljici in Črna—Kaolin razvrstiti z ostalimi rudniki v drugo skupino, saj so tudi tam zelo težki delovni pogoji.

Republiški odbor je tudi predlagal, kako naj bi uredili kvalifikacije. Delavci pod zemljo naj bi bili razvrščeni prav tako v štiri skupine: nekvalificirani, polkvalificirani in visokokvalificirani delavci. Merilo za kvalifikacijo in za napredovanje pa naj bi bilo poleg strokovnosti tudi delovna doba. Tako na primer bi moral nekvalificiran delavec delati najmanj eno leto kot nekvalificiran, šele v drugem letu bi lahko postal starejši vozač, po petih letih pa polkvalificiran učni kopač. Kdor bi pa želel postati kvalificiran, naj bi polagal izpit. To velja seveda za mlade ljudi, za starejše pa naj bi veljala kvalifikacija, kakršna jim je bila priznana v odločbah 1950. leta. Naš namen je, da bi letošnje plače kolikor toliko vskladiti med posameznimi rudniki, da ne bi bilo prevelikih razlik med plačami rudarjev iste kvalifikacije v različnih rudnikih.

Sedaj sestavljamo nov predlog, po katerem bi bilo določeno povprečje za jamske delavce in povprečje za zunanje delavce. Na ta način, se mi zdi, bi bile rudarske plače pravično uravnane.

TEKSTILNI DELAVCI SE Z RAZVRSTITVIJO NE MOREMO STRINJATI

Predsednik sindikalne podružnice v tovarni Tiskanina v Kranju Polde Jenko nam je poslal naslednji dopis:

»Odlok o uporabi planskih instrumentov za leto 1954, s katerim je tekstilna industrija razvrščena v VIII. skupino, s povprečnim obračunskim zaslužkom 6450 dinarjev je med tekstilnim delavstvom v Kranju povzročil dosti nezadovoljstva.

Dejstvo je namreč, da se tekstilni delavci čutimo zapostavljene, kajti naši prejemki v primeri z ostalimi industrijami že doslej niso bili pravilno urejeni. Zato smatramo, da ni pravilno, če jemljejo tarifne pravilnike iz leta 1952 za osnovo pri urejanju plač. Struktura po kvalifikacijah namreč ne odgovarja. Vse tkalke in predice, ki predstavljajo pretežno večino zaposlenih tekstilnih delavcev, so se smatrale za polkvalificirane, namesto kvalificirane. Sploh pa se delavci sprašujejo, kje tiči vzrok, da kvalifikacije za tekstilno industrijo še vedno niso urejene, saj prav to povzroča že več let nešteto težav pri plačah, pokojninah, izpitih oziroma tečajih in strokovnem šolstvu sploh.

Izvršni odbor sindikata v Tiskanini je ugotovil, da bi se zaslužki po tej razvrstitvi občutno zmanjšali. Nasproti letu 1953 za cca 1000 din, kar je z ozirom na sedanje stroške preživljanja in še posebej glede na povišanje stanovanjskih najemnin nevzdržno Nadalje ugotavljamo, da se je produktivnost na enega zaposlenega v zadnjih letih zaradi boljše organizacije itd. veliko dvignila. (Tkalke so na primer pred leti normalno posluževale 3—4 navadne statve. Danes pa dela ena tkalka na šestih navadnih statvah, ali na dvanajstih širokih autom. statvah, ali na 17 ozkih autom. statvah). Brez dvoma bo vsakemu, ki količkaj pazna tekstilno industrijo, jasno, da posluževanje tolikšnemu številu strojev zahteva od delavca vseh osem ur popolno duševno in fizično koncentracijo. V osmih urah napravi okrog 10 kilometrov hoje. To navajamo zaradi tega, ker se to pri reševanju plač nikdar ne upošteva. V dokaz tistim, ki smatrajo, da je delo v tekstilni industriji lahko in ne preveč zahtevno, navajamo sledeče:

Iz tkalnice je šlo v pokoj po osvoboditvi 30 delavcev (26 žensk in 4 moški). Izmed žensk je bilo 14 tkalk, to je takih, ki so delale na tkalskih strojih več kot deset let. Ob upokojitvi so na tkalskih strojih delale samo štiri ženske, deset pa jih je zaradi izčrpanosti (slab vid, obolenje živcev itd.), še pred upokojitvijo šlo na razna lažja delovna mesta. Zanimivo je še to, da je od teh štirih bila poročena in mati samo ena, ostale tri pa so bile samske — brez otrok. Od desetih, ki so morale na lažje delo, je bilo pet poročenih in pet samskih, izmed slednjih tri z enim otrokom in dve brez otrok. Še slabšo sliko pa bi dobili v oplemenilnici (tiskarni), kjer imajo opravka z raznimi zdravju škodljivimi kemikalijami, plini in v poletnih mesecih z vročino 35 do 45 stopinj Celzija, kjer so tudi zaposlene ženske, čeprav v dosti manjšem številu kot v tkalnici in predilnici.

Še en podatek, ki naj pomaga osvetliti položaj naših delavcev. Naši delavci so bili 1. januarja 1953. zadolženi pri NB in trgovskih podjetjih, kjer so kupili pohištvo, kolesa, tekstil in drugo za 2,052.770 dinarjev, 1. januarja 1954. pa že za 4,927.334 dinarjev. Skozi vse leto 1953 so najeli 8,053.995 dinarjev kredita, skupno torej 10,106.765 dinarjev. Odplačali pa so ga 5,179.431 dinarjev.

Zatorej predlagamo, da se tekstilno industrijo uvrsti v VI. skupino, kamor tudi spada.«

TUDI V ISTI STROKI NISO VSA PODJETJA ENAKA

Ko je naš sodelavec obiskal tovariša Jožeta Jurača, predsednika Republiškega odbora sindikata grafičarjev Slovenije, in ga vprašal za mnenje o obračunskih povprečjih, mu je tole povedal:

Po odloku o uporabi planskih instrumentov so grafična podjetja razporejena v četrto skupino. Če primerjamo lanski sklad plač po tarifnih postavkah s tem, kakršen naj bi bil po tem odloku (obračunske plače plus 10%), bi bil za okrog 11 milijonov dinarjev manjši.

Republiški odbor predlaga, da bi grafična podjetja razvrstili v dve skupini: tiskarne v tretjo skupino, knjigoveznice pa v peto. Razlogi, ki so pripeljali Republiški odbor do tega, so predvsem v tem, da je kvalifikacijski sestav v tiskarnah mnogo višji, kot v knjigoveznicah, drugič pa je treba letošnje zaslužke približati lanskoletnim.

Pri vsem tem pa stvari še ne bodo rešene. Tudi med tiskarnami so zelo velike razlike. Tiskarno »Ljudske pravice«, ali Mariborsko tiskarno, kjer imajo poleg ročne in strojne stavnice ter strojnice še klišarno, litografijo, bakrotisk, kjer delajo skoraj izključno s kvalificiranimi in visokokvalificiranimi delavci, je težko primerjati z drugo tiskarno, kjer teh oddelkov nimajo. Povprečje obračunskih plač pa je za vse tiskarne enako. Naj bo vnaprej določeni absolutni znesek povprečja tak ali tak, vedno se bo zgodilo, da bodo tiste tiskarne, kjer imajo veliko kvalificiranih delavcev, slabše izhajale kot druge. (Tiskarna »Ljudske pravice« bo tudi v tretji skupini imela težave.) Gospodarsko škodljivo pa bi bilo, če bi kvalifikacijski sestav v podjetju poslabšali, saj je le nekaj grafičnih zavodov v državi, kjer lahko izdelajo zares visokokvalitetne tiskovine. Verjetno so taka vprašanja tudi v drugih panogah industrije, saj bo s povprečji vedno nekdo bolj drugi manj prizadet, nekdo pa bo še pridobil.

Menim, da bi moral imeti Republiški zbor proizvajalcev pravico, da bi v okviru globalnega sklada plač izjemoma določal povprečja za nekatera podjetja. Tega okrajni zbori proizvajalcev ne bi mogli urediti, saj je večkrat le po eno podjetje take vrste v okraju in ga ni moči primerjati z drugimi.

Naj na koncu povem še to, da se Centralni odbor sindikata grafičarjev ne strinja z v odloku določeno razvrstitvijo grafičnih podjetij in je sestavil svoj predlog.

KO PREBEREŠ »DELAVSKO ENOTNOST«, JO POSODI TUDI SVOJEMU TOVARIŠU!

OB ROBU DOGODKOV

O ODMEVU »DJILASOVEGA PRIMERA« V SVETU

Naša revolucija je tako kristalno čista

da je noben Djilas ne more zamegliti

Plenum Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, ki je razpravljal o Djilasovem protimarksističnem delovanju, je med drugim opozoril tudi na veliko škodo, ki so jo njegovi članki prizadejali naši domovini na mednarodnem poprišču. V zadnjih dneh sem pazljivo prebiral članke o »Djilasovem slučaju«, ki so jih objavljali tuji časopisi, in reči moram, da so se (tako kot v naši deželi) tudi v tujini zbrali okrog Djilasovih razglabljanj sovražniki socializma v Jugoslaviji in da je Djilas s svojimi članki vzpodbudil le — nazadnjake. Šele ko človek vidi, kdo vse v svetu podpira Milovana Djilasa, kdo se z »djilasovskim« orožjem bojuje proti jugoslovanskemu delavskemu gibanju, potem spozna vso škodljivost Djilasovega pisanja. Zato bom tokrat zapisal nekaj misli o odmevu »Djilasovega slučaja« v svetu.

*

Nekateri ljudje v svetu so »Djilasovo afero« (tako imenujejo obsodbo njegovih protimarksističnih in naši revoluciji škodljivih pojmovanj) sprejeli z obema rokama. Že prej so kaj radi z nekaterimi Djilasovimi citati po svoje »manevrirali«, ko pa je Izvršni komite CK ZKJ izdal službeno sporočilo, da se ne strinja z Djilasovim pisanjem, so začeli polniti zahodne časopise z ogabnimi, senzacionalističnimi članki, polnimi podtikanj in laži.

V začetku so skoraj vsi zahodni časopisi zabredli v senzacionalistične vode. Ameriški časopisi so pisali o »filmski igralki, ki je povzročila razdor v Titovi partiji«, angleški »News Cronicle« je modroval o neki »filmski zvezdi, ki je odgovorna za krizo«, nekateri buržoazni časopisi na Zapadu so objavljali solzave zgodbe o Djilasu, ki se je zavzel za »zapostavljeno lepotico«, avstrijski časopis »Die Presse« pa je kar v eni sapi zavpil: »Beograd je sam uprizoril afero Djilas«. Zakaj je bila potrebna ta uprizoritev, pa ni vedel povedati.

Kmalu je to osladno senzacionalistično vpitje zamenjalo bolj umirjeno pisanje. Le nekaj časopisov se je trdovratno držalo začete poti. To so predvsem listi, ki so v rokah nazadnjaških skupin na Zahodu. Ti še vedno napihujejo »zgodbo o igralki«, o kateri je pisal Djilas v »Anatomiji morale« in se zgražajo nad »komunistično moralo«, ker menijo, da je to še najbolj preizkušen način blatenja neke dežele ali nekega gibanja.

Med članki, v katerih se zahodni javni delavci in novinarji nekoliko resneje ukvarjajo z Djilasovim pisanjem, lahko najdemo nam popolnoma sovražne, tendenciozno napisane, pa tudi take, v katerih pisci resno poskušajo oceniti Djilasova modrovanja.

Iz člankov, ki jih je Djilas objavljal v »Borbi«, so nazadnjaške skupine na Zahodu spoznale, da Djilasove trditve lahko s pridom uporabljajo za boj proti jugoslovanskemu socializmu. V nekaj dneh se je Djilas spremenil iz »komunističnega diktatorja« (tako so ga do takrat imenovali) v »ognjevitega voditelja«, »demokrata«, »naprednjaka«, »človeka Zahoda«, »svobodnega in neuklonljivega huda« in celo v »lepotca štiridesetih let, ki bi se lahko uspešno uveljavil v zaljubljenih vlogah na filmskem platnu«. Djilasovo modrovanje o demokraciji v Jugoslaviji, ki bi bila podobna zahodni demokraciji, so sprejeli z velikim veseljem. In njegove napade na neke »v njegovi glavi porojene »privilegirane birokratske skupine« in »zaprte kroge«, so še kar sveže prenašali na strani svojih časopisov.

»Paris Press« je tedaj pisal, kako Djilas »živo graja visoke voditelje, ki žive v zaprtem krogu«. V Grčiji so že nekateri ljudje napovedovali »novo, zdravo, demokratično deželo na Balkanu«. V Parizu so hvalili Djilasa, »ki je za resnično enakopravnost buržoazije«. V nekaterih zahodnih prestolnicah so že prerokovali, kako bo Jugoslavija od Djilasovih besed prešla k dejanjem: »Najprej svobodne volitve«, pri katerih bi nastopilo več strank, in potem še naprej, vse bliže buržoazni demokraciji Zahoda. Trdili so celo, da bo v Jugoslaviji »toliko več demokracije, kolikor trdneje bo povezana z Zahodom«. Grški »Akropolis« je pisal o »Djilasu, ki je visoko dvignil zastavo demokracije«, v Ameriki pa so govorili, kako se bo v kratkem »komunistična Jugoslavija spremenila v buržoazno demokratično državo«.

Ko pa je Djilas zabredel tako daleč, da je moral Centralni komite zaustaviti in po temeljiti oceni njegovega delovanja tudi kazniti, so zahodne nazadnjaške skupine začele ogorčeno braniti svojega »miljenčka«. Ko sem prebiral članke, v katerih pojejo hvalnice Djilasu in napadajo vodstvo Zveze komunistov in našo socialistično prakso, sem nehote dobil vtis, da so hoteli s to časopisno in tudi radijsko gonjo vplivati na razpoloženje Jugoslovanov, pridobiti Djilasu nekaj pristašev in ... Sanje!

Poglejmo samo, kaj so tiste dni pisali nekateri zahodni časopisi. Angleški »Daily Telegraph« je med drugim zapisal, da so »Djilasovi nasprotniki le tisti komunistični voditelji, ki bi izgubili svoje previlegije, če bi se zmanjšal vpliv partije«. O delavskem razredu, ki mu je Djilas v svojih modrovanjih vzel vlogo nosilca boja za socialistične družbene odnose v naši deželi in ki je že koj spočetka odklanjal Djilasove »teze«, pa niso hoteli pisati, ker so hoteli predstaviti Djilasa v svetu kot nekakšnega generala ki vodi jugoslovansko ljudstvo v boju proti »partijski birokraciji«.

V Londonu so nekatere meščanske skupine skrivale svoje simpatije do Djilasa za bojanijo, da bi »obsodba Djilasa koristila tajni informbirojevski fronti v Jugoslaviji, ki je precej močna«. Da bi zaščitili Djilasa, so se torej potrudili »odkriti« — »tajno informbirojevsko fronto v Jugoslaviji«. Nemški meščanski časopis »Salzburger Nachrichten« pa je meni in tebi nič odkril »že splošno znano dejstvo, da

Veliko govorjenja - za nič

»Oh, ta draginja!« — take ali podobne vzklike slišimo pogosto, kadar se ljudje ustavljajo ob izložbah. Kadar govorimo o cenah — in to je dostikrat — po navadi godrnjamo in tarnamo, da so previsoke. Vsako zvišanje se nam zdi nekaj nezaslišanega. Pri tem pa pogosto nočemo ničesar slišati o vzrokih, ki so pripeljali k temu. Če bi vedno delali tako, bi bili podobni tistim gospodinjam, ki druga drugi samo tožijo, kako je vse povprek predrago.

Prav zadnjič sem slišal takle razgovor. V tramvaju sta si dve debelušni ženski med vzdihi zatrjevali, kako se bo v najkrajšem času vse podražilo. Zakaj in za koliko, nista vedeli povedati — kljub temu pa sta bili prepričani, »da bo spet vse še dražje«. — »Boš videla,« je sopihala tista, ki je bila za spoznanje debelejša, »še tekstil bodo zopet podražili. Saj že veliko pišejo o tem!«

Ne bi se ustavil ob tem razgovoru, če ne bi bil po svoje značilen. Na tak način nastaja med ljudmi tisto vzdušje, ki ima slabe posledice. Prav zato, ker sem slišal tak razgovor, se mi je stvar zazdela vredna truda in šel sem na statistični urad, da bi se pozanimal, kako je s cenami v zadnjem času.

Ne bojte se! Ne bom vas mučil s številkami! Povedal bom tako, kot je meni tisti tovariš, ki sem ga naprosil za podatke. Seveda sem ga najprej vprašal, ali res kaj kaže, da se bodo cene zvišale.

Razumevajoče se je nasmehnil. »Ne bi rekel. Za januar sicer še nimamo zaključnih podatkov, vendar pa se zdi, da so dosedanje podražitve samo ‚sezonske'. Mislim namreč takole: Kot kažejo številke v republiškem povprečju, se je podražilo sadje, maslo, jajca in še drugi taki živilski predmeti; prav tako tudi flanela, bombažne nogavice, kurivo, itd. Nekatere stvari so se pa pocenile — na primer: goveje in svinjsko meso, domači riž, konfekcijski izdelki, štedilniki in podobno. Sicer pa lahko pogledava!«

Izvlekel je svoje papirje in skupaj sva jih pregledovala. Podatkov za januar ni bilo, zato sva primerjala razlike med cenami v novembru in decembru. Velikih sprememb res ni bilo — komaj za kakšno decimalko ali pa za nekaj dinarjev pri posameznem predmetu. Najbolj se je podražil les. Kubični meter rezanih desak iz mehkega lesa je stal v januarju 1953. leta približno 11.000 din, v novembru že 16.205 din, decembra pa 16.750 din. Tudi cene osebnim uslugam, kot je recimo britje, delo za moško ali žensko obleko in podobno, so se nekoliko zvišale.

Ne bom tajil, da me je tovariš po vsem tem nekam zmagoslavno gledal. Morda je mislil, da sem hotel »izsiliti« draginjo. Pokazal mi je še razpredelnico, polno številk. »Tu imam pa indeks cen na drobno«, je rekel in pričel razlagati: »Če vzamemo kot podlago za leto 1952 indeks 100, vidimo, da je bil v pričetku in na koncu leta 1953 isti — namreč 104. Sredi lanskega leta so bile cene nekaj časa že precej višje in so dosegle indeks 112 in 114. Veliko je vplivala pocenitev tekstila, ki ima v decembru 1953. leta indeks 72 (enak, kot v novembru). Tudi živila se na splošno niso podražila, pač pa kot sva že prej ugotovila, — kurjava in osebne usluge. Gospodinjske potrebščine in obutev pa so se celo nekoliko pocenile.«

Pričel sem se odpravljati, tovariš pa me je še povabil, naj pridem, ko bodo imeli podatke za januar. Ponovno mi je zatrdil, da ne pričakuje posebnih sprememb.

»Saj res«, sem se spomnil, »kako je pa s tekstilom? Zadnje čase dosti beremo, da ga hočejo ponekod podražiti, čeprav ni za to nobenih utemeljenih razlogov.«

»Kolikor vem, so proizvajalci znižali cene za 4 do 5%, vendar se to v prodaji na drobno še ne pozna. Težave so menda v trgovskih odnosih med tovarnami in grosističnimi podjetji. Kamen spotike je baje to, da so tovarne pričele zniževati popust, ki so ga dajale grosističnim podjetjem.«

»Sicer pa je stvar dokaj zapletena in midva je najbrž ne bova razvozlala«, je še pripomnil in mi stisnil roko.

Ko sem pozneje razmišljal o cenah, mi kar ni hotelo iz glave tisto, kar sem zvedel o lesu. Obiskal sem poslovalnico podjetja »Les« ter povprašal, ali kaj dosti prodajo in kakšne so cene.

»Kupcev imamo dosti«, so mi povedali. »V decembru smo prodali okrog 40 kompletnih oprem pohištva. Z rezervnimi fondi, ki smo jih imeli, smo nekaterim izdelkom zelo znižali cene. Zdaj prodajamo posamezne stvari — zlasti tiste, ki poprej niso šle v promet — celo pod lastno ceno«. Pokazali so mi sobno steno. »Tole je bilo prej po 4000 din, sedaj pa prodajamo po 1600 din. Prav tako smo pocenili tudi otroške posteljice, gugalnice in omare. Kavče prodajamo po 35.000 din, stara cena pa je bila 39.000 din. Tudi oprema za spalnico in kuhinjo je zdaj precej cenejša«.

Temu sem se nekoliko čudil. Povprašal sem torej, kako je to mogoče, ko je les vendar tako drag. »Veste,« so rekli, »vse to je pravzaprav še naša stara zaloga. Ni še gotovo, ali bomo tudi v bodoče ostali pri teh cenah. Če bi bil les cenejši, bi bile tudi naše cene še nižje, saj želimo čim več prodati. Kupcev je pa seveda tem več, čim cenejše je blago!«

III. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SRBIJE

V ponedeljek je začel v Beogradu zasedati III. kongres Zveze sindikatov Srbije. Med številnimi gosti sta prišla na kongres tudi predsednik Centralnega odbora Zveze sindikatov Jugoslavije tov. Djuro Salaj in tovariš Mavricij Borc, tajnik Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.

Vodstva sindikalnih organizacij so prejela gradivo III. kongresa že nekaj dni pred zasedanjem. Članstvo je z delegati razpravljalo, kakšna stališča naj ti zastopajo na kongresu. Številne sindikalne organizacije in vodstva so naročile delegatom, na katere pereče probleme naj opozorijo kongres. Izročila so jim tudi resolucije. Tako na primer opozarjajo komunalni delavci kongres, naj predlaga Zvezni ljudski skupščini, da s posebnimi predpisi uredi položaj komunalnih gospodarskih organizacij. Sindikalne organizacije Kosova in Metohije opozarjajo kongres o nepravilnostih v socialnem zavarovanju. Mestni sindikalni svet v Beogradu je poslal kongresu resolucijo o položaju učencev v gospodarstvu.

Slovenski delavci pozdravljamo kongres naših delavskih tovarišev iz Srbije!

OB PLENUMU REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA GOSTINSKIH IN TURISTIČNIH DELAVCEV SLOVENIJE

IN SEDAJ - NA DELO

Zadnji plenarni sestanek republiškega odbora sindikata gostinskih in turističnih delavcev Slovenije je pokazal, koliko nerešenih vprašanj je še, do katerih bi moral sindikat zavzeti svoje stališče. Dobro bi bilo, če bi se plenum sestal že prej, pokazal pa je tudi, kakšne razmere so vladale v predsedstvu Republiškega odbora.

V Republiškem odboru so delali le posamezniki, predsedstvo se je le poredkoma sestajalo, tajništvo pa nekajkrat sploh ni bilo sklepčno. Uradnica je lahko zato delala po svoji volji in je večkrat celo sama določala, kaj naj Republiški odbor piše svojim organizacijam. K temu se je pridružil še primanjkljaj v blagajni. Brž ko je nadzorni odbor končal svoje delo in ugotovil, kaj se v pisarni Republiškega odbora dogaja, je predsedstvo uradnico odslovilo, predlaga pa, naj bi zamenjali tudi predsednika. Plenum je to odločitev soglasno potrdil in izbral za novega predsednika tovarišico Rado Brstilo.

Takšno stanje v Republiškem odboru se je seveda odražalo tudi v tem, da je ostajalo odprtih vedno več vprašanj, ki tarejo delavce in uslužbence gostinskih in turističnih podjetij pri nas. Plenarni sestanek je osvetlil le nekatera od teh. Odobrili so stališče medrepubliške konference gostinskih zbornic, naj bi se gostinstvo razdelilo v tri skupine: sezonska podjetja, večja podjetja s stalnim prometom in manjša podjetja, povprečje pa naj bi odgovarjalo povprečju šeste skupine. Predsedstvu so naročili, naj sestavi nov predlog za uvrstitev gostinskih podjetij v skupine. Govorili so še o neredni vzgoji gostinskih in turističnih delavcev, odločili so se, da bodo tudi letos pripravili gostinsko turistični zbor, posebej opozorili, da bi bilo treba proučevati delo sezonskih gostinskih podjetij ter opravljanje nadurnega dela v gostinstvu.

M. Č.

SKRBI RUDARJEV RUDNIKA PLEŠE

SAMI NE BODO ZMOGLI

Delovni kolektiv rudnika barita Pleše pri Škofljici je lani izpolnil svoje družbene obveznosti že do 31. oktobra, do konca leta jih je prekoračil za več kot 12 %. K temu je največ pripomogla nova mehanizacija. Ta je bila zlasti na obratu Sitarjevec zelo slaba. Postavili so močnejše trafo postaje na obeh obratih, montirali nove izvozne vitle in kupili močnejša kompresorja, ki dajeta sedaj dovolj zraka za vrtanje teh trdih hribin.

Na Sitarjevcu je barit slabše vrste in ga lahko uporabijo le za izplako na petrolejskih poljih. Pa še teda bo v enem letu zmanjkalo. Zato bo treba še intenzivneje raziskovati polja svinčene rude od Litije do Škofljice, kjer bo po mnenju strokovnjakov nastal velik rudnik svinčene rude.

Na obratu Pleše kopljejo barit boljše vrste. Uporabimo ga večinoma v domači kemični industriji. Letos bo treba zgraditi novo mehanično separacijo, s čemer bodo lahko izkoristili tudi drobni barit, ki je šel doslej v izgubo. Rudnik sam pa ni tako močan, da bi zmogel tako investicijo.

H. F.

KAKO SKRBE ŠKOFLJIŠKI RUDARJI ZA SVOJE ZDRAVJE

Lani so v rudniku Pleše pri Škofljici porabili precej denarja za zaščito rudarjev. Vse rudarje so zdravniško pregledali in ugotovili, da sta se pojavili barikoza in silikoza.

Ker teh bolezni ni moči hitro ozdraviti in mora zdravnik bolnika pogosto pregledovati, so z denarjem iz sklada za prosto razpolaganje postavili ambulanto in namestili stalnega zdravnika. Tako dobe vsi rudarji in ostali občani zdravniško oskrbo doma in jim ni treba hoditi v Ljubljano. Vsako pot k zdravniku si je moral namreč doslej plačati vsak sam, ker do Ljubljane ni deset kilometrov in zavod za socialno zavarovanje teh potnin ne plača.

Da bi preprečili širjenje poklicnih bolezni, so dali hribine, jamski zrak in prah pregledati inštitutu za higieno dela. V tujini bodo kupili maske za rudarje, delovna mesta v jami bodo pa še posebej zaščitili.

H. F.

V MEŽIŠKEM RUDNIKU BO LETOS LE ENA SINDIKALNA PODRUŽNICA

Slabo se je izkazalo

Najprej smo imeli v mežiškem rudniku le eno sindikalno podružnico. Potem smo ustanovili rudniški odbor s pododbori, lani pa dve sindikalni podružnici. Prišli smo do zaključka, da bomo letos imeli le eno sindikalno podružnico.

Lani se je največkrat sestajal plenum naše sindikalne organizacije, ki sta ga sestavljala oba izvršna odbora podružnic ter nadzorna odbora. Življenje je pač pokazalo, da ena podružnica brez druge ne more uspešno delati, saj so vprašanja, bodi gospodarska bodi politična, bodi socialna za ves delovni kolektiv ista in jih je treba tudi enotno obravnavati. No, včasih smo imeli tri sindikalne blagajne, potem dve in sedaj bo spet ena. Treba pa bo še vseeno obdržati dve sindikalni pisarni — eno v Mežici in drugo v Žerjavu, da ne bo treba članom iz Žerjava hoditi v Mežico, ali pa obratno.

Ostali bomo tudi pri takšnem načinu volitev delegatov za občni zbor, kakršen je bil lani. Tako se nam zdi najbolje. Na občnem zboru ne bomo volili kandidacijske komisije, saj je to delo opravilo že samo članstvo. Predsedstvo občnega zbora bo torej le predlagalo že potrjeno kandidatno listo. Dogovorili smo se, da bodo imeli volilno pravico na občnem zboru poleg delegatov tudi vsi člani, ki se ga bodo hoteli udeležiti, čeprav to ne odgovarja povsem že ustaljenim pravilom.

Ludvik Šisernik.

ODLOK NE UPOŠTEVA RAZNOLIKOSTI OBRTNE DEJAVNOSTI

(Nadaljevanje z 2. strani)

delavnice (kot na primer dimnikarji in pleskarji), naj bi bile razvrščene v četrto skupino. Obrti, ki ne zahtevajo posebnih naporov, kjer je delo v delavnicah stalnejše, ni tako umazano (brivci, krojači itd.), naj bi prišle v peto skupino. V šesto in sedmo skupino naj bi bile razvrščene obrti, ki imajo še značaj obrtnih podjetij in ki zaposlujejo tudi nekvalificirano delovno silo (n. pr. klobučarstvo, vrvarstvo, vrtnarstvo itd.). V osmi skupini naj bi bila vsa podobna obrt, pri kateri ni potrebna učna doba.

V Sloveniji je 16.919 obrtnih obratov, od tega je 2366 socialističnih. Socialistični sektor zaposluje 15.738 obrtnih delavcev, kar znese povprečno 6 ljudi na delavnico. Če od tega števila odštejemo še podobne obrti, kjer je 3373 zaposlenih, se to število zmanjša na 4 delavce v delavnici. Zato nastane težava pri nagrajevanju v tistih obrtnih delavnicah, kjer je malo delavcev, toda večina so kvalificirani in visokokvalificirani. Vsak obrtni obrat mora voditi mojster in navadno so poleg njega zaposleni še dva ali trije pomočniki, kvalificirani delavci. Za tako obrtno podjetje je povpreček mnogo prenizek. Tako bodo plače obrtnih delavcev precej nižje od lanskih. Tu pa nismo še upoštevali, da so plače po mestih večje. V povprečju pa so računane tudi obrtne delavnice, ki so svoje delavce precej manj plačevale kot po mestih. Tako bodo zlasti v mestnih obrtnih delavnicah delavci prizadeti.

Republiški odbor bo anketiral nekaj podjetij, da bi ugotovil, kako se bodo novi planski instrumenti pokazali v praksi.

Ko prebereš »Delavsko enotnost« jo posodi tudi svojemu tovarišu!

OB ROBU RAZPRAVE O PREJEMKIH

LOTILI SMO SE VELIKEGA DELA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Pri vsem tem delu, to je izračunih obračunskih prejemkov in plačnih skladov, pa je treba vedeti, da so to le določena družbeno gospodarska razmerja, ne pa že neposredni prejemki. S temi razmerji, med količino proizvedenih vrednosti in prejemki, si družba zagotovi določeno delitev družbenega proizvoda in drži v ravnovesju denarne in blagovne fonde. To se pravi, da gre za zaslužke toliko denarja, kolikor je skupna cena potrošnega blaga na razpolago. (Če bi bilo več denarja, kot je skupna cena razpoložljivega blaga, bi cene takoj poskočile, če pa se poveča količina blaga, tedaj cene nujno padajo.)

Tudi cene vplivajo po svoje

Obračunski prejemki torej še niso nikaki konkretni zaslužki. Sedanji povprečki pa so celo začasni. Poleg tega pa na pravno vrednost zaslužka vplivajo tudi cene. Novi načini obračunavanja družbenega prispevka (obresti od osnovnih sredstev, amortizacija itd.) bodo vsekakor povzročili resne premike v strukturi cen posameznih proizvodov. Ti premiki bodo nujno šli pri mnogih proizvodih navzdol (tako zatrjujejo gospodarstveniki, ki delajo na družbenih izračunih), čeprav bo morda nekaterim predmetom cena tudi porasla (samo tako bomo prišli do ekonomskih cen in pravilnega vrednostnega razmerja med posameznimi proizvodi). Gospodarski organi, ki so pripravljali osnutke novega družbenega plana, so nekajkrat sporočili, da je pričakovati padec, brž ko bodo uvedeni novi načini obračunavanja v gospodarstvu. Seveda je pri tem mišljeno, da pade v povprečju skupna vsota vseh cen, medtem ko se seveda dopušča, da bodo nekaterim predmetom cene celo porasle, zato pa bi morale druge toliko občutneje pasti. Vsekakor bi bilo zanimivo, da bi posamezne gospodarske organizacije primerjale strukturo cene, ki so jo dobili po starem obračunavanju družbenih prispevkov, s ceno, ki jo dobe po novih izračunih. To bi seveda najbolj jasno odgovorilo na današnjo. v nekem smislu precej splošno mišljenje, da bodo šle vse cene navzgor, in povedalo, koliko je in koliko ni to mišljenje ekonomsko utemeljeno. Razčiščenje te stvari pa seveda lahko bistveno pripomore k pravilnemu vrednotenju povprečka prejemkov in njegove dejanske vrednosti.

Življenjska raven mora porasti

Vse to pa nas seveda ne more in ne bi smelo odvrniti od tenkovestnega izračunavanja sorazmerij med obračunskimi zaslužki v posameznih panogah in za posamezne kvalifikacije. Kako to? Lahko je namreč sprejemati povprečje, če imamo izvršeno kolikor toliko pravilno notranjo razporeditev tega povprečja (vsi izračuni namreč govore, da mora življenjska raven porasti, kjer bi bila ogrožena, bo seveda nujno stvar popravljena).

V primeru pa, če naša sorazmerja ne bi bila dobra (da bi bili, recimo, železničarji še vedno zapostavljeni itd.), pa nobena sprememba povprečka stvari ne popravi, ampak lahko še bolj poveča napake.

Kako urediti sorazmerja

Zato so se lotili sindikati temeljitega proučevanja teh razporeditev in sorazmerij in izdelujejo predloge za izpopolnitev dosedanjih sorazmerij in odpravo nekaterih občutnih napak. Te napake pa seveda v nobenem primeru niso in ne morejo biti tako občutne, kot so bile v pogojih stopenj akumulacije.

Glede samega postopka, kako priti do čim pravičnejših (socialističnih) sorazmerij pri razdelitvi plačnih skladov, obstajajo trenutno v sindikatih tri mnenja: prvo, da se izvrši radikalna prerazporeditev plačnega sklada kar sedaj ob obstoječem povprečku; drugo, da se radikalna prerazporeditev izvrši in da se istočasno ugotovijo realne možnosti za korekturo splošnega povprečka, in tretje, da se zaenkrat izvrše samo v dosedanji realizaciji plačnega sklada nekateri popravki, to je, da tako imenovani zapostavljeni dobe nekaj višji povpreček na račun zmanjšanja povprečka drugih. V teku splošne razprave in na osnovi zbranega konkretnega gradiva, na kar je pozval Centralni svet vse sindikalne organizacije, bodo končno zavzeli sindikati enotno stališče o stvari in z njim stopili pred Zvezno ljudsko skupščino.

Popraviti je posledice administrativno določenih sorazmerij

Iz povedanega torej jasno izhaja, da je v nastopnem obdobju pričakovati notranjih premikov v cenah in prejemkih (ti bodo seveda v nekaterih primerih šli navzdol, v nekaterih pa navzgor — v povprečju pa morajo cene pasti, absolutna vrednost — kupna moč — prejemkov pa porasti). Ti premiki bodo pomenili praktično gospodarsko korekturo nekaterih posledic, ki se nam vlečejo še iz časa administrativnega odrejanja cen in prejemkov in kar ni vedno vzklajeno z realnimi vrednostmi.

In vrhu vsega tega pa je treba vedeti še nekaj, da bodo vsi naši izračuni napravili svoj zrelostni izpit v gospodarski praksi (vsako špekulativno kalkuliranje in vsako nepravilno vrednotenje se bo v taki ali drugačni obliki pokazalo v gospodarstvu in lahko več škoduje kot koristi gospodarstvu).

S teh stališč torej obravnavamo tako občutljivo in nelahko delo — kot je iskanje pravilnih sorazmerij v delitvi plačnih skladov. In to je veliko pionirsko delo, ki je neprecenljive vrednosti tako za razvoj praktičnih socialističnih ekonomskih odnosov kot za napredek gospodarstva, to je porast proizvodnje. In tega se je vredno zavedati!

---

se Jugoslavija vrača v kominformistični tabor«. »V Jugoslaviji bo ostalo pri starem,« je pisal ta list. »Ne bo demokratizacije (demokratizacije v zahodnem smislu) in tudi ne liberalizacije«. »New York Times« je pisal o sporu med »pristaši svobode (djilasovci) in pristaši komunizma«. Francoski »Figaro« pa je branil Djilasa s trditvami, da obstajajo v Jugoslaviji »metode sovjetskega totalitarizma«.

Iz teh nekaj skopih podatkov lahko spoznamo, komu je koristilo Djilasovo pisanje in kakšne zaveznike si je pridobil Milovan Djilas v tujini.

Še posebej pa so Djilasove članke pozdravili nazadnjaki v Italiji. Ti so razpravo o Djilasovem delovanju in njegovo kazen ocenili kot »vračanje Jugoslavije v kominformistični tabor«. Djilas pa je po njihovem nasprotnik te »vrnitve« in ker »predstavlja večino jugoslovanskega ljudstva, ga je vodstvo Zveze komunistov odstranilo«. Tako so govorili in še govore italijanski klerikalni nazadnjaki in prav nič se jim ne čudimo. Takšni so vedno bili in takšni bodo tudi ostali. Z govorjenjem o »jugoslovanski krizi« hočejo zmanjšati pomen svoje vladne krize in prepričati Zahod, da mu Jugoslavija obrača hrbet. Djilas pa jim je s svojim pisanjem poslužil le kot orodje za dosego teh ciljev. Zato ga hvalijo kot »demokrata«, »voditelja protirevolucije« in »človeka, ki je odkrito priznal, da v Jugoslaviji ni verske svobode«, kot je pred dnevi zapisal vatikanski časopis »Osservatore Romano«.

Tudi med tistimi skupinami v zahodnih socialističnih ter socialdemokratskih strankah, ki so nam vedno hotele vsiliti svoje načelo o večstrankarskem sistemu kot višku demokracije in ki so v naši revolucionarni praksi pedantno iskale kakršnekoli odtenke nasilja proletariata nad buržoazijo ter nam zato vedno dopovedovale, da nismo socialisti, je našel Milovan Djilas svoje zagovornike. Med njimi so najbolj vročekrvni nekateri ljudje v vrstah avstrijske socialistične stranke, zbrani okrog časopisa »Arbeiter Zeitung«, ki je objavil že več protijugoslovanskih člankov. Ta časopis je vzel Djilasa v svoje varstvo. Ko je ugotovil, da je Djilas »najmodrejši človek v Jugoslaviji«, je predpisal tole zdravilo za zdravljenje »demokratične bolezni« Milovana Djilasa: »Jugoslavija naj opusti enostrankarski sistem«. Podoben recept je predpisalo tudi glasilo italijanskih socialdemokratov »Giustizia«, ki je vzklikalo: »Če bo Djilas obsojen, v Jugoslaviji ni demokracije.« Nekateri zahodnonemški in danski socialdemokratje pa so se doslej omejili le na izjave o »demokratičnih pogledih Djilasa, proti kateremu je nastopila privilegirana partijska birokracija«. Le angleški laburisti niso hoteli komentirati »Djilasovega slučaja«. Uredništvo organa laburistične levice »Tribune« je izjavilo, da doslej še ni dodobra proučilo vsega gradiva s plenuma.

Res je, da je Djilas kot predstavnik našega delavskega gibanja veliko poteval v zamejstvo in tam pridobil precej ugleda. Toda tega ugleda si ni pridobil s svojim uglajenim nastopom ali lepim govorjenjem, ampak zato, ker je zastopal tisto delavsko gibanje, katerega uspehe občudujejo vsi napredni ljudje po svetu. Ko je v svojih člankih obrnil hrbet jugoslovanskemu proletariatu, je ostal osamljen. In izgubil je tudi ugled.

A nekaterim zahodnim socialdemokratskim voditeljem prijajo ravno tista njegova mnenja, s katerimi se je odtujil jugoslovanski revoluciji. Zato ga hvalijo, povzdigujejo do neba, ker so (vsaj tako menijo) pridobili novega pristaša.

Djilas je s svojim delovanjem precej škodoval mednarodnemu delavskemu gibanju. Vedno smo se trudili, da bi v to gibanje vnesli čimveč mladostne sile, poleta, revolucionarnosti in marksistične misli, Djilas pa je s svojimi članki podprl reformistično in nazadnjaško krilo v delavskem gibanju, še povečal zmedo v glavah nekaterih socialdemokratskih voditeljev in s svojimi izmišljenimi trditvami o socialistični stvarnosti v Jugoslaviji povzročil pravcato gonjo proti naši domovini.

Djilasova protimarksistična pojmovanja pa so povzročila tudi zmedo med kominformisti po svetu. V začetku jim je vzelo sapo, potem pa so se zatekli k trditvam, da je »Djilasov slučaj« navadna burka, da »hoče Tito obvarovati še tisto zadnjo socialistično kuliso (Zvezo komunistov), ki jo je hotel Djilas odstraniti«, nekateri pa celo govore o nekakšnih trenjih v našem vodstvu. Avstrijski informbirojevski »Volksstimme« pa je pogruntal tole: »Zahod je svetoval Titu, naj Djilasa potisne v ozadje, da bi obvaroval enotnost države, ki je za zahodne sile strateško važna«. Kakšna modrost! Takšne in podobne pogruntacije informbirojevcev dokazujejo, kako daleč so zabredle informbirojevske stranke na Zahodu in kako globok je jez med njimi in delavskimi interesi. Načela! S temi so pa že zdavnaj sprti!

Kljub vsej tej gonji proti socializmu v Jugoslaviji, ki ji je dal hrane Djilas s svojimi članki, je vendar slišati v svetu veliko glasov, ki trezno ocenjujejo tako imenovani »Djilasov slučaj«. Resnica o tem, kaj delamo in kaj nameravamo v Jugoslaviji še napraviti, resnica o naši revoluciji je tako močna in razširjena po svetu, da jo je nemogoče zamegliti. Celo angleška tiskovna agencija »Reuther« smatra, da je »Djilas veliko preveč govoril o raznih privilegijih, ki so se v zadnjih letih po zaslugi jugoslovanskih komunistov veliko zmanjšali«. Švicarski socialdemokratski časopis »La Sentinelle« pa se začudeno vprašuje, zakaj je hotel Djilas likvidirati Zvezo komunistov, »saj se v Jugoslaviji partija bori za socialistično demokracijo«.

Ko so na Zahodu na umazan, senzacionalističen način obravnavali nasprotja med Djilasom in Zvezo komunistov, so mnogi grški, turški, nemški, francoski in drugi javni delavci grajali te protijugoslovanske spletke, ki so se skrivale za senzacionalizmom. Zahodnonemški »Frankfurter Algemeine Zeitung« pa je zapisal: »Z eno besedo, Djilas je to, kar smo v Nemčiji nekoč imenovali: salonski komunist.« Isti časopis je že 11. januarja objavil članek, v katerem pravi, da je »osnova jugoslovanske partijske politike: boj proti birokraciji« in da je Djilas grešil, ker je »birokratske pojave posplošil na vse partijsko življenje«.

In ko je bil Djilas za škodo, ki jo je povzročil delavskemu gibanju v Jugoslaviji in po svetu, le kaznovan, ne pa izključen iz Zveze komunistov, so morali mnogi in tudi meščanski krogi na Zahodu priznati, da je med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo ogromna razlika. Podpredsednik indijske vlade Radakrišnan je pred dnevi izjavil: »V ureditvi ‚Djilasovega slučaja' vidim novo potrdilo razlike, ki obstaja med jugoslovansko demokracijo in sovjetskim sistemom.«

Odnos, ki ga je pokazala naša Zveza komunistov do Djilasa (torej tista Zveza komunistov, ki je je Djilas obsodil kot leglo birokratizma), je podrl vsa Djilasova modrovanja o »kruti, stalinski birokraciji« v Jugoslaviji, obenem pa izbil orožje iz rok mnogim sovražnikom socialistične Jugoslavije, ki hočejo iz zamejstva škodovati našemu velikemu delu.

A ugled Jugoslavije raste in bo še rastel. Resnica o naši revoluciji je tako kristalno čista, da je noben Djilas ne more zamegliti.

O TATVINAH V MEHANIČNEM PODJETJU V RADOVLJICI

KAJ TAKEGA SE NE BI SMELO ZGODITI

V kolektivu, kjer so skoraj vsi delavci člani delavskega sveta, so vse premalo skrbeli za družbeno lastnino

V Mehaničnem podjetju v Radovljici so zadnje čase odkrili več tatvin družbene lastnine. (To podjetje se je razvilo iz majhne delavnice. Z iznajdljivostjo in vztrajnostjo so izpopolnili obrat ter začeli izdelovati razne strojne avtomobilske dele. Danes je v njem zaposlenih štirideset delavcev.) Podjetje je slovelo kot solidno vse do druge polovice lani, ko je upravnik pričel dobivati od strank pritožbo za pritožbo. Ta se je pritoževal, da so mu pri popravilu avtomobila ali motorja zamenjali kak del s slabšim, onemu je bilo ukradeno pogonsko gorivo, šofer OZKZ Radovljica je pogrešal novo steklo zadnje luči na avtomobilu, šofer »Verige« iz Lesc matični ključ od »Mercedesa«, industrijsko podjetje »Sukno« iz Zapuž pa se je pritožilo, da mu je zmanjkalo avtomobilsko dvigalo. Upravnik Mehanične delavnice ob prvih pritožbah ni mogel verjeti, da se je kaj takega zgodilo v podjetju, pozneje pa je postal pozoren in je res kmalu zasačil prvega tatu. Seveda je o pritožbah strank obvestil tudi delavski svet, ki pa o tatvinah ni ničesar vedel (čeprav so v delavskem svetu skoraj vsi delavci podjetja). Prav gotovo so vsaj nekateri vedeli za tatvine, pa se niso zmenili zanje, saj — po njihovem mnenju — niso bile ukradene stvari »njihove«. Za take reči naj se briga upravnik, oni (delavski svet) pa se bodo brigali za gospodarjenje v podjetju le, kadar bodo določali plače. Takrat seveda ne bodo hoteli vedeti, da so njihove plače odvisne od celotnega gospodarjenja v podjetju, in bodo vso krivdo — če bodo plače premajhne — naprtili upravniku!

S tem seveda ne mislimo zagovarjati upravnika podjetja. Vendar pa vse kaže, da se premalo članov delavskega sveta Mehaničnega podjetja v Radovljici ukvarja z gospodarjenjem v podjetju. Tudi odkritje tatvin, ki so jemale podjetju ugled, so prepustili upravniku. Če bi jih ne odkril on, bi se verjetno še nadaljevale.

Prvi tat je bil mladoletnik P. I., pred kratkim še vajenec. Pri preiskavi na njegovem domu so našli razno orodje, nekaj kosov jeklenk, iz katerih izdelujejo previjače, potem kroglične ležaje, sveče za motor, kondenzatorje in še druge predmete, last mehaničnega podjetja. Prav tako so tu našli nekaj ukradenih predmetov, zaradi katerih so se upravniku pritoževale stranke. Kaj je napotilo tega mladoletnika do kraje, zaradi katere je bil obsojen pred okrožnim sodiščem v Ljubljani na 11 mesecev pogojnega zapora? Ali bi sploh prišlo do tega, če bi delavci v podjetju pazili nanj in ga vzgajali? Morda se je mladoletnik P. I. naučil nepoštenosti od koga drugega? Tega ne vemo, možno pa je, saj so pred nedavnim odkrili v podjetju novega tatu — B. A. iz Smokuča, ki je iz avtomobila Okrajnega odbora SZDL Radovljica ukradel akumulator in ga prodal kmetijski zadrugi v Lescah. Ni vedel, da ga bo prav ta tatvina izdala in razkrila še druge. Na njegovem stanovanju so namreč ob preiskavi našli še dva akumulatorja in 12-voltni prekinjevalec.

Ni prijetno poročati o takih stvareh, ki bi se v kolektivu, kjer so skoraj vsi delavci — razen treh — člani delavskega sveta, ne smele dogajati. Ker pa so se dogodile, sklepamo, da se delavski svet premalo zaveda svojih dolžnosti. Res je, da niso vsi taki in da jih je med njimi tudi nekaj, ki se trudijo, da bi podjetje napredovalo. Toda ti, o katerih bomo poročali kdaj prihodnjič, ne bodo mogli izpolniti lepih in koristnih načrtov, ki jih podjetje ima in ki bodo v prid vsakogar, če se jim ne bo pridružil z enako vnemo celotni kolektiv. —*ak.*

IZ SLOVENSKIH KONJIC

STANOVANJA KATEGORIZIRAJO

V konjiški občini se pripravljajo na kategorizacijo stanovanj. Pred dnevi so se sestali najemniki in hišni lastniki. Najemniki so večinoma delavci in uslužbenci. Domenili so se, kako bodo uresničili določila uredbe.

Predvidevajo, da bodo vsa stanovanja razdelili na šest kategorij. Še ta mesec bodo v vseh stanovanjskih hišah, kjer je več najemnikov, drugod pa za več hiš skupaj, izvolili stanovanjske svete ter delegate za svet stanovanjske skupnosti pri občinskem ljudskem odboru. L. V.

OB ROBU UREDBE O FINANČNO SAMOSTOJNIH ZAVODIH

Kdaj bodo izšli predpisi

o plačah za delavce in uslužbence

Uredba o finančno samostojnih zavodih je izšla že v decembru mesecu. Člen 37. omenjene uredbe pravi, da bodo plače za delavce in uslužbence zavodov določene s posebnimi predpisi. Če predpisov še ni, naj se plače določijo po predpisih, ki veljajo za državne urade in zavode.

Gospodarski organi, ki so sestavili uredbo, niso pa še sestavili predpisov o plačah, so tako spravili v en koš delavce, zaposlene v raznih kulturnih in zdravstvenih zavodih, v internatih, skratka tiste, ki opravljajo tehnična in pomožna dela, in delavce, zaposlene v komunalnih zavodih z gospodarskim značajem dela. Delavci v komunalnih zavodih gospodarskega značaja so doslej dobivali zaslužke po učinku dela. Predpisi o plačah državnih uslužbencev pa ne vsebujejo teh meril. Delavci bodo potemtakem plačani na mesec. To bo seveda kvarno vplivalo na pravičen način nagrajevanja. Predpise o plačah delavcev in uslužbencev bodo morali gospodarski organi izdati čimprej.

L. S.

KAKO BODO POSLOVALI FINANČNO SAMOSTOJNI ZAVODI V LJUBLJANI

Za kolektivne organe so se odločili

Na Svetu za komunalne in gradbene zadeve v Ljubljani so se pred dnevi dogovorili, kako bodo v praksi uveljavljali novo uredbo o finančno samostojnih zavodih. Dosedanje gospodarske komunalne ustanove so namreč postale finančno samostojni zavodi. Posveta so se udeležili upravniki (direktorji) in računovodje zavodov. Odločili so se za tale načela.

Čeprav uredba predvideva, da lahko vodi samostojno finančne zavode individualni organ (upravnik ali direktor), ali pa kolektivni organ, so na Svetu sklenili, da bodo vse komunalne zavode in ustanove upravljali kolektivni organi. Dosedanje upravljanje kolektivnih organov je namreč že v praksi preizkušeno in je rodilo dobre plodove.

Vsak zavod bo posloval po svojih pravilih. Zato bodo zavodi predhodno izdelali predloge pravil, ljudski odbor pa bo potlej sestavil pravila. Pravila bodo vsebovala delokrog zavoda glede na poseben značaj dela. Nova uredba predvideva sklad za nagrade delavcev in uslužbencev in sklad za nadomestitev osnovnih sredstev in za velika popravila. Na posvetovanju pa so sklenili, da bodo imeli zavodi gospodarskega značaja tudi amortizacijske sklade za tekoča popravila. V komunalnih zavodih bodo poslej ločili vzdrževanje zavodov od novogradenj (investicijskih del). Pri investicijskih delih bodo upoštevali predpise, ki veljajo za gradbeništvo.

S. L.

OB ROBU LETOŠNJIH SMUČARSKIH PRIREDITEV

Potrudimo se, da bo še bolje

Letošnja zima je z lepim vremenom in kolikor toliko ugodnimi snežnimi razmerami zadovoljila naše smučarje. Vse dosedanje prireditve so pokazale, da imamo v Sloveniji močan smučarski podmladek in da tudi stari smučarski prvaki še nekaj pomenijo. Tudi z množično udeležbo in dobrimi rezultati na teh tekmovanjih smo lahko zadovoljni. Letos, ob štiridesetletnici slovenskega smučarstva, nas ti uspehi razveseljujejo in dajejo upanje, da bomo v zimskih športih še napredovali in se postopoma približali nordijskim narodom. Treba pa bo seveda bolj načrtno vzgajati mlade smučarje — tekače, skakalce in alpske vozače, ki so že doslej dosegli lepe uspehe.

Vendar pa je še neka stvar, ki je ne smemo zanemarjati: pri tovarišicah smo opazili nazadovanje. Kronisti so že pred štiridesetimi leti zabeležili, da je na tedanjih tekmah nastopilo tudi 10 »dam«. Danes ko bi moral biti smučarski šport vse bolj množičen, pa ne vidimo pri tekih ali v alpskih disciplinah dosti več tovarišic kot pred štiridesetimi leti. Smučarski voditelji v klubih, društvih, smučarskih podzvezah in republiški zvezi bi se morali ob takih ugotovitvah vsekakor zamisliti. Vprašati bi se morali, kaj smo doslej storili za napredek smučanja pri pionirkah, mladinkah in članicah. Ali smo priredili ženske smučarske tečaje, ali smo povabili tovarišice na skupne treninge, ali smo jih poslali na tekmovanja itd.?

Priznati moramo, da v preteklih letih naša smučarska vodstva niso bila posebno naklonjena ženskemu smučarskemu športu in da niso storila vsega, kar bi lahko. Mar naj ostanemo vse čase samo pri imenih naših znanih tekmovalk Poldke Peršunove, Vide Katnikove in drugih? Spoznati moramo, da dosedanje početje in zanemarjanje žensk v smučarskem športu ni bilo pravilno. Če smo delali te napake doslej, se jih vsaj v bodoče izogibajmo! Podmladek, ki ga imamo dovolj, ne bo težko vzgojiti, saj povsod sili nezadržno in uspešno v ospredje.

Na vseh dosedanjih tekmovanjih pa smo opazili tudi drugo veliko pomanjkljivost: skoraj nikjer ni bilo tekmovanja za klasično kombinacijo — smučarskih tekov in skokov. Ta disciplina je gotovo zelo koristna za množični in kakovostni razvoj smučanja. Zato bi bilo vsekakor treba prirejati tekmovanja tudi s temi panogami. Šele takrat bomo lahko govorili o uspehih v našem zimskem športu, naši tekmovalci pa se bodo potem tudi v tujini uspešneje uveljavljali.

Žuro

IZ TEKSTILNE TOVARNE V MEDVODAH

Kredit potrebujejo

za obnovo strojnih naprav

Tekstilna tovarna v Medvodah je v težkem gospodarskem položaju zaradi zastarelih strojnih naprav. To posebno čutijo v oddelku filcev, kjer zaradi zastarelih strojev ne morejo izdelovati takšnih proizvodov, kot jih želi tržišče. Zato je začel kolektiv misliti na obnovo strojnih naprav. Letos mislijo kupiti nekaj novih strojev. Tako mislijo kupiti za oddelek filcev nov pletilni stroj za mašončke. Pestrost izdelkov bodo povečali in zadovoljili tržišče. Tudi v tkalnici mislijo obnoviti nekaj strojnih naprav. Nova tiskarska miza pa jim bo omogočila, da bodo izdelovali nove vzorce blaga. Z novim barvnim aparatom mislijo povečati proizvodnjo pisanih tkanin. Razen tega mislijo kupiti peč za preparaturo stanične volne in s tem aparatom še bolj oplemenititi tkanine.

Kolektiv bo potreboval za obnovitev strojnih naprav okrog 70 do 80 milijonov dinarjev kredita. Denar, vložen v izboljšanje tehnične opreme podjetja, pa se jim bo povrnil že v petih letih.

PREKLIC SINDIKALNIH KNJIŽIC

Sindikalno knjižico so izgubili in jo proglašajo za neveljavno naslednji tovariši: Črnologar Anton iz Puterhofa — Tržič; Farič Ervin iz Maribora; Koren Damjan iz Maribora.

Ena, dve o dopisih

O tem in onem smo se v zadnjem času že razgovorili, le o dopisih nismo že precej časa rekli nobene... No, saj še ni nič zamujenega. Pa tokrat!

Ne, nismo v zadregi, kar se tiče števila dopisov! Vsak dan se nam nagrmadi dobršen kup pisem iz vseh krajev. Prav zanimivo je vso to prebirati. Res je škoda, da nam prostor ne omogoča, da bi jih, seveda primerno prirejene, kar vse objavili.

Beseda da besedo — in tako se nam je kar sama vsilila misel, o kateri bi bilo dobro, če bi malo pokramljali, to je misel o prirejanju dopisov. Po domače pravimo temu: popravljanje. Velik del dopisnikov nas kar v pismu prosi, naj bi dopis malo popravili, obdelali itd. To je tudi razumljivo. Kdor se stalno ne ukvarja s pisanjem, mu beseda res stežka steče po papirju. Kadar se med seboj pogovarjamo, često ta ali oni de: Saj povedal bi že, povedal, ampak k pisanju se pa le stežka pripravim. In vendar se marsikdo odloči in napiše za »v časopis«. Taki dopisi so navadno zelo tehtni, ker jih pisci pišejo zato, da o neki stvari javno spregovore. Seveda smo vprav takih vesti najbolj veseli in prav rade volje popravimo to ali ono napako.

Teže pa je s tistimi, ki so »ljubosumni« na svoje pisanje, ki menijo, da mora priti članek prav tak v časopis, kot ga napišejo. Tu pa se znajdemo v uredništvu v veliki zagati. Poglejte! Nekdo nam sporoči o nekem dogodku ali stališču pa napiše tri, štiri in še več tiskanih strani. Stvar pa bi se dala brez škode in dovolj zanimivo povedati v nekaj deset vrstah Kaj nam je storiti? Če bi objavljali samo dolge »klobase«, kot pravimo razvlečenim člankom, bi list postal pust in dolgočasen in nihče ga ne bi bral. Če pa uporabimo škarje — je pa velika zamera! Toda bolje se je zameriti enemu ali nekaj dopisnikom kot nekaj desettisočerim bralcem. Kaj ne? To bi morali tudi dopisniki upoštevati!

Toda pri prirejanju člankov so še druge težave. Včasih nam dopisnik svoje misli (ki so morda nespretno napisane) premalo pojasni. Včasih misli in podatki utonejo v nejasnem dolgovezju. In sedaj prirediti članek! Lahko se zgodi, da dvosmiselna trditev ravno nasprotno izzveni, ko stvar skrajšamo in slovnično popravimo. Potem pa nastane huda kri! Ubogi novinar, brez krivde kriv (seveda v tem primeru!).

Kako se izogniti temu? Čisto enostavno: vsak naj napiše dopis povsem preprosto in naj se čimbolj omeji na to, da opiše dogodek, navede podatke itd. Dopis je treba pisati kot pismo znancu, prijatelju, sorodniku, to je brez vsakega nepotrebnega dolgovezja. Napravimo v bodoče vsi tako, pa ne bo nič več hude krvi!

Ko pa že kramljamo o dopisih, pa si povejmo še eno stvar, ki nam dela precej neljubih stvari, neprilik in podobno. To so taki dopisi, ki jih pisci napišejo, ne da bi se dodobra prepričali o resničnosti tega, kar pišejo. Čeprav je takih dopisov sorazmerno malo, nam pa še tisto malo dela neprilike. O nepodpisanih dopisih tu sploh ne mislim govoriti. Dopisnik, ki nima toliko poguma, da bi se podpisal, ne more zahtevati, da mu verjamemo to, kar piše. (Tako, recimo, nismo objavili pisma nekoga, ki opisuje razmere v gradbenem podjetju Primorje — gradbišče Jesenice, čeprav piše o hudih stvareh. Prav tako nismo objavili nepodpisanega pisma iz Tekstilne tovarne v Šent Petru v Savinjski dolini in drugih.) Delavec mora javno spregovoriti in povedati, kaj ni prav.

Torej samo o tistih, ki se podpišejo na dopise! Vsak, kdor napiše karkoli v časopis, se mora zavedati, da je to, kar je napisal, rekel pred vso našo javnostjo. In kot vsak izmed nas dobro ve, neresnice ne sme nihče govoriti. To delavcev tudi ni dostojno. Seveda se nam še ni primerilo, da bi nekdo napisal namerno lažni dopis. Netočne trditve se najpogosteje javljajo v dopisih, napisanih v trenutni nejevolji, dopisih, napisanih na hitro roko itd. V takem primeru se nam lahko zgodi, da smo o stvari napačno poučeni, da nasedamo govoricam napačno poučenih ljudi, ali pa da pišemo stvar krivično iz osebne prizadevnosti! To je vse res! Toda ko nekdo nekaj napiše, prevzame za vse trditve osebno odgovornost. Zato je pametno, da se o vsaki stvari prepričamo, da slišimo glas čim širšega kroga ljudi in podobno. Po domače temu pravimo — stvar je treba prespati. Med take dopise sodi, recimo, tudi pismo o krivičnih odpustih v žirovski tovarni čevljev, o odnosih v deškem vzgajališču v Gornjem Logatcu in še nekateri, ki smo jih dobili v zadnjem času.

Objavljanje netočnih dopisov škoduje ugledu dopisnika, predvsem pa ugledu lista. Zlasti pa škoduje tistemu, o katerem napačno poročamo, kajti dobro ime se lahko očrni, oprati pa ga je potem teže. Tega bi se morali vsi skupaj zavedati, pa bo naš delavski list še bolj priljubljen in še več prijateljev bo imel, kot jih že ima. To pa seveda ne pomeni, naj ne bi pisali kritičnih člankov. Treba jih je pisati, treba je povedati, kaj ni prav. Toda — zadeti je treba v črno!

Tokrat dovolj! Pa še drugič kaj!

Ljudske odbore, gospodarska podjetja, zavode, urade, ustanove in posameznike

opozarjamo na dve pomembni knjigi, ki jih ima naša založba v tisku, in sicer:

LEKSIKON

krajev, naselij in zaselkov LRS

Slovenci smo pred letom 1918 imeli le repertorije za posamezne razkosane pokrajine našega narodnostnega ozemlja. V stari Jugoslaviji je sicer izšel leta 1939 splošni pregled bivše Dravske banovine, ni pa bilo v njem velikega dela naše domovine, Slovenskega Primorja. Zato bo ta leksikon tembolj uporaben, ker bo tako rekoč po skoraj pol stoletju nudil vpogled v gospodarsko in socialno strukturo velikega dela prebivalstva Slovenije. Med drugim bodo v leksikonu po popisu prebivalstva iz leta 1948 za vsak kraj, občino oziroma okraj podatki o površini, številu in socialni strukturi prebivalstva, o upravi, šolstvu, železniških postajah in pošti, o nadmorski višini itd. Bo to naš prvi priročnik po vojni, ki bo združeval praktične podatke za vsakdanjo rabo o vseh naseljih velikega dela slovenskega narodnostnega ozemlja. Na kraju bodo splošnemu delu leksikona dodani še statistični podatki o šolah in učencih, o zdravstvenih ustanovah, železniških postajah, poštah, planinskih postojankah itd. Knjigo bodo poživile tudi lepe pokrajinske slike in slike naših razvijajočih se industrijskih podjetij. Obsegala bo nad 600 strani. Cena 350 din. Knjiga bo izšla konec marca.

UVOD V KMETIJSTVO

Krog delavcev, ki se zanimajo za kmetijska vprašanja, se je z ustanovitvijo agronomske fakultete v Ljubljani še povečal. Kmetijstvo je pomembna panoga gospodarstva in naša država pripravlja v nadaljnjih 10 letih velikopotezno akcijo za dvig poljedelstva. Zato je naravno, da so nam strokovne knjige z najnaprednejšimi izsledki umnega kmetovanja tembolj potrebne. To delo bo omogočilo enostaven, toda zelo učinkovit vpogled v eno izmed najvažnejših panog narodnega gospodarstva. Tudi praktični gospodar bo našel v njem mnogo napotkov. V besedi in sliki bodo v delu prikazane vse lastnosti obdelovalne zemlje in podnebja, življenje rastlin, vseh vrst žita in krme, travništvo in pašništvo, sadjarstvo, vinogradništvo, dalje reja konj, govedi, prašičev, ovac, perutnine, čebelarstva itd. Knjiga bo obsegala nad 400 strani s slikami, razpredelnicami in diagrami. Izšla bo konec februarja. Cena 500 din. Knjižici naročite pri Ur. listu LRS.

IZ SLOVENSKIH KONJIC

»Svoboda« pripravlja tečaj

Delavsko prosvetno društvo »Svoboda« v Slovenskih Konjicah pripravlja večmesečni tečaj za politično vzgojo članstva. Poseben odbor se je vneto lotil dela in je zbral že približno dvajset tečajnikov, računajo pa, da jih bo kmalu še več. Predavanja naj bi bila enkrat tedensko po dve uri, naslednji teden pa razprava. Predavali bodo večinoma absolventi partijskih šol in prosvetni delavci.

L. V.

GOSPODARSKE VESTI

Iz LR Hrvatske so lani izvažali blago v 50 tujih dežel

Leta 1953 so se hrvatska podjetja s svojimi proizvodi uveljavila tudi na tujih tržiščih. Blago so izvažala v vse evropske države (razen dežel sovejtskega bloka), v 20 držav Bližnjega vzhoda, v šest držav Dalnjega vzhoda, v deset držav Severne, Srednje in Južne Amerike itd. LR Hrvatska je imela trgovske stike z nad 50 tujimi državami; od teh je bilo 75 % evropskih in 25 % ostalih.

Po vrednosti uvoza je na prvem mestu Italija, nato pa Anglija, Zahodna Nemčija in Turčija. V 1953. letu so hrvatska podjetja prvič izvozila svoje proizvode tudi v Irak, Tunis, Sudan, Abesinijo, Alžir, Aden in v Libijo.

Angleška pomoč Jugoslaviji

V prvi polovici letošnjega leta nam bo Velika Britanija nakazala tri milijone funtov šterlingov. To je del tristranske pomoči, ki nam jo dajejo zahodne države za napredek živinoreje in kmetijstva.

Naši strokovnjaki v New Yorku

Te dni bosta odpotovala v New York še dva naša strokovnjaka. Skupaj s tistimi, ki so tam že dalj časa, bosta sodelovala pri izdelavi splošnega načrta za izgradnjo tovarne viskoze v Lozovcu.

Zahodnonemška zunanja trgovina

Za zunanjo trgovino Zahodne Nemčije je značilen velik uvoz surovin in živilskih artiklov. Izvažajo pa iz Nemčije zlasti industrijske proizvode. Oglejmo si nekaj podatkov o tem! Celoten uvoz blaga v Zahodno Nemčijo lahko razdelimo takole: 37,4 % živil, 34,8 % surovin, 14,6 % polizdelkov in 13,2 % gotovih industrijskih proizvodov. Strukturo izvoza nam pa pokažejo tele številke: 2,2 % živil, 7,6 odstotka surovin, 15,1 % polizdelkov in 75,1 % gotovih industrijskih izdelkov.

Proizvodnja jekla v Angliji

V letu 1953 je dosegla angleška proizvodnja jekla 17,6 milijona ton, medtem ko je bila leta 1952 za približno 1,19 milijona ton manjša. V angleških železarnah so izdelali 11,17 milijona ton surovega železa, leta 1952 pa samo 10,72 milijona ton.

Velesejem na Reki

Na Reki so razpravljali o organizaciji reškega velesejma, ki naj bi bil že letos jeseni. To bi bil sestavni del zagrebškega velesejma, kjer bi razstavili predvsem proizvode ladjedelniške in ribarske industrije ter drugih panog, ki so značilne za obmorsko gospodarstvo. Poseben poudarek bo imel na reškem velesejmu turizem, kot pomembna gospodarska panoga našega Jadrana.

Trgovinski sporazum z Japonsko

Razgovori o trgovinskem sporazumu med našo državo in Japonsko trajajo že dalj časa. Pogodbo bodo podpisali takoj, ko bo japonska vlada proučila osnutek. Do takrat se bo trgovska menjava med obema državama razvijala brez pogodbe. (Pred kratkim je naša država naročila na Japonskem opremo za tovarno viskoze.)

Zvišanje tarif na italijanskih železnicah

V gospodarskem letu 1952-53 so imele italijanske železnice 36,4 milijarde lir deficita. Za leto 1953-54 so izračunali, da bo primanjkljaj znatno večji — približno 47,4 milijarde lir. Zato so pred nedavnim povišali železniške tarife, in sicer v potniškem prometu za 25 %, v blagovnem pa za 5—10 %. Pričakujejo, da bodo s tem ukrepom znižali primanjkljaj za približno 25 milijard lir.

Brazilija najela posojilo pri Mednarodni banki

Pred kratkim je Mednarodna banka za obnovo in razvoj odobrila Braziliji dvoje posojil v skupni vrednosti 22,5 milijona dolarjev. Med drugim nameravajo s tem denarjem zgraditi tudi novo električno centralo.

Velik razvoj kmetijstva v Grčiji

V zadnjih treh letih se je grško kmetijstvo tako uspešno razvijalo, da je proizvodnja v skoraj vseh panogah znatno presegla predvojno raven. V letih 1935-38 so na primer pridelali 768.000 ton pšenice letno, leta 1953 pa 1.400.000 ton. Istočasno se je povečala proizvodnja ječmena od 187 na 258 tisoč ton, koruze od 255 na 330 tisoč ton, ovsa od 116 na 167 tisoč ton, bombaža od 44 na 93 tisoč ton itd.

Pogozdovanje goriškega Krasa

Od osvoboditve do konca lanskega leta so v goriškem okraju pogozdili že nad 2000 ha zemlje. V letu 1953 so porabili za pogozdovanje in melioracijo goriškega Krasa okrog 20 milijonov din.

PLANINSKA TITOVA ŠTAFETA BO PRVA KRENILA NA POT

1. februarja se bo spustila s Titovega vrha

Na rojstni dan maršala Tita se pripravljajo že po vsej državi. Mnoge organizacije že plemenito tekmujejo med seboj. Kmalu pa bodo iz vseh, še tako zakotnih krajev, krenile na pot slavnostne štafete. Pri prenosu štafetnih palic s pozdravi in čestitkami za maršala bo sodelovalo na tisoče ljudi.

Kakor zmeraj doslej bodo tudi letos planinci prvi odšli na pot. 1. februarja se bodo spustili s Titovega vrha, ki je baje po zadnjih meritvah najvišji vrh v Jugoslaviji. Planinska Titova štafeta bo na poti celih sto štirinajst dni. 25. marca bodo hrvaški planinci izročili štafetno palico Slovencem, 9. aprila pa jo bodo naši planinci in alpinisti vrnili spet Hrvatom, ki jo bodo prenesli preko Bosne in Hercegovine v Srbijo. Maršalu jo bodo 25. maja izročili najboljši jugoslovanski planinci. Planinska Titova štafeta bo ena izmed najmogočnejših planinskih manifestacij v letošnjem jubilejnem letu jugoslovanskega planinstva.

Te smučanje veseli?

Pred nekaj sto leti, nihče ne ve točno kedaj, je neki brihtni bloški kmetič spoznal, da ne kaže v globokem snegu gaziti v navadni obutvi, pa četudi je imel na nogah privezane krplje. Prenaporna je bila taka hoja in zamudna. Umislil si je smuči, to je, bukove plohe, ki so bili na prednjem delu nekoliko zavihani navzgor, pritrdil je nanje jermen, v katerega je zataknil nogo in glej ga šmenta — s to pripravo se je dalo zelo lepo drsati po vrhu snega. V hrib je bilo sicer bolj nerodno, ker je noga vedno hotela izmuzniti iz stremena, zato pa je šlo imenitno po klancu navzdol! Urezal si je še v leskovem grmu dolgo palico, ki mu je pomagala vzdrževati ravnotežje in katero je s pridom uporabljal, držeč jo pod pazduho takrat, ko se je po velikih strminah spuščal v vijugah v dolino. To je bila sijajna iznajdba in kaj kmalu jo je povzela mladina sebi v zabavo, odrasli pa kot novo zelo uporabno prometno sredstvo. Tako so se udomačile na Blokah in v okolici smuči in zgodovinsko dejstvo je, da smo bili mi Slovenci prvi narod v Srednji Evropi, ki je te poznal in jih uporabljal.

Vendar naš bloški kmetič ni bil prvi. Že davno pred njim so poznali to koristno pripravo severni skavdinavski narodi. Tudi tam gori so služile predvsem kot prometno sredstvo in šele v novejši dobi, v začetku tega stoletja, so postale smuči tudi izrazito športno orodje, ki si je utrlo pot po vsem svetu.

Smučanje šteje danes med najbolj priljubljene športne panoge in se goji povsod tam, kjer to dopuščajo vremenske prilike. Na stotisoče mladih in starih ljudi je našlo in najde v zimskih dnevih v njem prijetno razvedrilo in uživa lepoto zasnežene narave. Smuči pa so ostale še nadalje tudi najpripravnejše prometno sredstvo za vse tiste, ki imajo opravka v snegu.

In tako se tistemu neznanemu prvemu bloškemu smučarju pač ni sanjalo, da se bodo nekoč na njegovem izumu borili za svobodo svojega naroda slovenski partizani, ki so s smučmi na nogah preganjali iz naših logov nasilnega tujca!

Nam pa ne bo škodilo, če zvemo o smučanju nekaj več!

Nekaj o opremi

Danes so v splošnem smuči z izjemo tekmovalnih že nekako tipizirane. Njih oblika je posnetek po vzorcu stare norveške smučke, le da je sedaj krivina krajša in bolj prožna. Smučka je najširša na lopatici, proti sredini se zoži, na repu pa spet razširi. Debelina ploha je različna: v sredini tam kjer pritrdimo nanj streme, je največja, pri krivini in na repu pa je smučka debela komaj 8 mm. Dolžina smuči je vedno odvisna od teže in postave smučarja. V splošnem odgovarja višina dlani iztegnjene roke potrebni dolžini. Vsaka smučka ima na spodnji drsni ploskvi po celi dolžini vrezan žlebič, katerega namen je lažje držanje smeri v mehkem snegu.

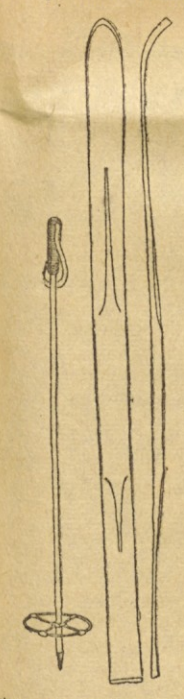

Za izdelovanje smučk se uporabljajo razne vrste lesa. Od tujih je najbolj upoštevan hikori, to je neka vrsta amerikanskega oreha, ki je prožen, gladek in zelo lepo drsi. Pri nas se je uveljavil naš domači gorski jesen, iz katerega izdelujemo vse vrste smuči. V uporabi so tudi smuči, ki so izdelane tako, da so zlepljene iz več tankih plasti raznega lesa in se zaradi tega načina izdelave ne lomijo rade. Na trdem, poledenelem snegu se lahko smučamo le, če so robovi smučk ostri. Ker se les kaj kmalu obrabi, se leseni robovi zaščitijo z jeklenimi robniki.

Smuči moramo seveda pritrditi ali navezati na noge. Za to nam služijo stremena, katerih je zelo veliko vrst. Pri vseh tiči čevelj vedno v kovinastih čeljustih, v katere ga pritiska jermenje — stremenice. Peta postane tako nepogibna v kmeri levo — desno in omogoča upravljanje smuči na snegu. Streme, ki dopuščа v znatni meri dviganje pete od smuči, se imenuje paralelno in je s takim lahko hoditi v breg in teči po ravnici. So pa še stremena, ki z veliko silo pritiskajo peto na ploh in tako omogočajo smučarju velik predklon, ki mu je potreben za obvladanje velikih brzin na strmini. Ta stremena so na diagonalni poteg in jih uporabljajo predvsem tekmovalci, za hojo v breg ali po ravnem niso prikladne.

Smučar je pri hoji in teku pravzaprav četveronožec: Ker s smučmi na nogah drsi, z rokami, v katerih drži palici, pa si pomaga in se z njimi odriva. Dobri smučarji zelo cenijo kovinaste. Vsaka palica je opremljena zgoraj z oprijemališčem, ki je obšito z usnjem. Na njem je pritrjena široka pentlja, v katero zataknemo roke, da palic ne izgubimo. Na spodnjem koncu je palica priostrena in opremljena s krpljico, da se v globokem in mehkem snegu ne udira.

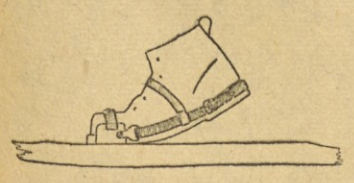

Diagonalno streme

Smučarski čevlji so eden najvažnejših delov osebne opreme. Morajo biti nepropustni in dovolj močno izdelani. Podplati so dvojni, da se ne izvijajo. Morajo biti tudi dovolj veliki, da nas ne žulijo, so lahko okovani ali pa imajo nazobčan gumijast podplat. Od dobrih čevljev zavisi dostikrat zdravje pa tudi znanje smučarja.

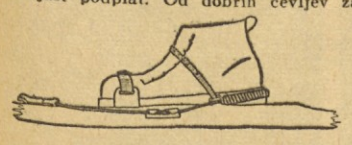

Vzporedno streme

Obleka mora biti preračunana na mraz, veter in vlago. Ne sme biti pretežka in tesna, da ne bi ovirala svobodno gibanje telesa. Za ženske in moške se priporočajo dolge hlače, ki jih zataknemo za čevlje. Gornje telo naj pokriva suknjič ali vetrni jopič, ohlapno krojena bluza, izdelana iz nepremočljivega lahkega blaga. Tople in močne rokavice so važne, brez njih se ne bo podal na pot noben izkušen smučar.

Kaj moramo vedeti o snegu?

Ko na debelo zapade prvi sneg na suho zemljo, po navadi tudi obleži. Imenujemo ga zapadni sneg. Ta sneg se po nekaj dnevih zgosti, sesede ali spremeni, in ga smatramo za uležanega. Če zapiha topel jug, ga omehča, ojuži in sneg postane moker. Rad se prijemlje smuči in za smučanje ni kaj prida. Ko pa pritisne mraz, odjuženi sneg na površini pomrzne in poledeni. Po vrhu se napravi ledena skorja, ki, če je dovolj debela, lepo nosi pešca ali smučarja. Smučke brez ostrih robov na takem snegu »ne primejo« in po ledu kar podrsavajo. Smučarjem je najljubši sneg pršič, ki je rahel in lahek in kar praši, če se spuščamo po bregu. Posebno če leži tak sneg na trdi zamrznjeni podlagi, je smuka najidealnejša. Kadar hud mraz in veter presušita snežno površino, postane kosmata in zrase na njej polno najrazličnejše oblikovanih krasnih kristalov, ki kar zvonkljajo, če po njih drsamo. To je srež, ki se napravi v mrzlih nočeh tudi po golih tleh, tam kjer ni snega. Smučati po njem je pravi užitek!

Osrenjen sneg smučarji sovražijo, ker je le po vrhu zmrznjen, skorjast in se lomi tudi poč smučkami. Srenasti sneg drži pešca. Na njem se da lepo sukati le, če so na smučeh ostri robniki. Od sonca na površini nekoliko omehča sren pa predstavlja v hribih najlepšo spomladansko smuko.

Dober smučar uporablja maže

V vsakem snegu smučke ne drsijo enako. Dokler so suhe, še nekam gre, ko se pa ovlažijo, se rad nanje prijemlje sneg in se zatikajo. To je prav tako neprijetno, kot če smuči pri hoji v breg podrsavajo nazaj in le s težavo rinemo naprej.

So pa sredstva, ki v teh slučajih zanesljivo pomagajo — to so smuške maže. Brez njih si danes skoraja ne moremo predstavljati smučarja turista, kaj šele tekmovalca. Na podlagi izkušenj in dela v kemičnem laboratoriju se sedaj izdelujejo maže, ki nanešene na drsno ploskev smučk preprečujejo ali pospešujejo njih drsenje. Imamo jih za vse vrste snega in razne temperature: posebne za vzpon in take za smuk. Ene za tekače, druge za skakače. Pa tudi univerzalne, ki so za vse hkrati. Pravilna uporaba maž pa je umetnost, ki jo obvladajo le redki.

Smučarju turistu in tekmovalcu je potrebna smučarska šola

Medtem ko so ljubitelju narave smuči le več ali manj sredstvo, ki mu v trdi zimi odpira pota v drugače tako nedostopno toda prelepo naravo — so tekmovalcu orodje, ki mu služi v plemeniti borbi za merjenje moči in zdravja. Prvemu in drugemu pa je za dosego cilja potrebna šola, ki se v bistvu ne razlikuje mnogo.

Vsakemu začetniku so smučke pri njegovih prvih korakih na snegu le v napotje in palice samo v pomoč, da lovi ravnotežje. Toda te začetne težave minejo kmalu in čim mlajše so kosti, toliko preje. Otroci se kar mimogrede naučijo smučati in četudi nimajo na nogah pravilnih smuči, temveč le navadno deske. Kar rabijo, je le vzgled v dobrem smučarju, katerega opazujejo in posnemajo.

Kaka pa je smučarska šola? Smučarski učitelj nam bo najprej pokazal, kako stojimo na smučeh, ki morajo biti vedno vzporedne, in kako primemo in držimo palice v zanki. Pokazal bo, da se moramo po padcu v snegu dvigniti brez napora le, če poravnamo smuči in pritegnemo kolena k prsim in se z nizkim prijemom opremo na palice. Hoje in teka na smučeh nas seveda ne more navaditi kar tako hitro, ker je treba za to veliko vaje. Od daleč že namreč spoznamo dobrega smučarja po načinu, kako se giblje v ravnici. Njegova hoja ali tek je ritmično gladek, smuči pa drsajo ena ob drugi po ozki smučini. Gibi njegovega gornjega dela telesa so mehki, uglajeni, palice mu služijo le za močan odriv.

Smuči na nogah so pravzaprav le podaljšana stopala in sila nerodno se je z njimi obračati še na ravnini, kaj šele v strmini. Zato se moramo čimpreje naučiti obratov, ker jih bomo uporabljali takoj pri prvem vzponu. Vedeti moramo, da se s smučmi ne da naravnost v breg, ampak, da se da premagati strmino le, če se vzpenjamo v ključih ali zavojih. Na prestrmi poti držijo smučke nazaj, zato bomo na kratkih strminah postavljali smučke vedno vodoravno v sneg, eno nad drugo in naša sled bo podobna stopnicam. Lahko pa premagamo strmino tudi v razkoračju tako, da bodo krivine široko narazen, kraji smučk pa skupaj.

Smuški tek — dvokorak

Za tem bo prišel na vrsto tisti del šolanja, ki nam obeta največ zadovoljstva, to je smuk navzdol po strmini. Stvar se zdi sicer zelo enostavna, posebno, če opazujemo dobrega smučarja, vendar bomo kaj kmalu spoznali, da je za to potrebno veliko vaje. Telo mora biti nagnjeno na strmino, kolena prožno upognjena, ena smučka tik druge, palice lepo zadaj telesa. Težko je na vse to paziti začetniku, posebno še, ker so na klancu smučke hitrejše kot njegove misli.

Drža pri smuku

Smučke nimajo zavor in vendar je treba včasih preveliko brzino zmanjšati. Toda kako? Zelo enostavno! Razširiti moramo le repe smučk dovolj daleč narazen in pri tem tiščati krivine skupaj. Tako držo na strmini imenujemo plug, ki daje v snegu več odpora in drsenje postaja počasnejše ali pa se sploh ustavi. Če pa bomo v plugu prenašali težo telesa zdaj na eno, zdaj na drugo smučko, bomo v naše veliko veselje opazili, da smučke spreminjajo med smuko tudi smer. Kar mimogrede smo se naučili plužnih zavojev.

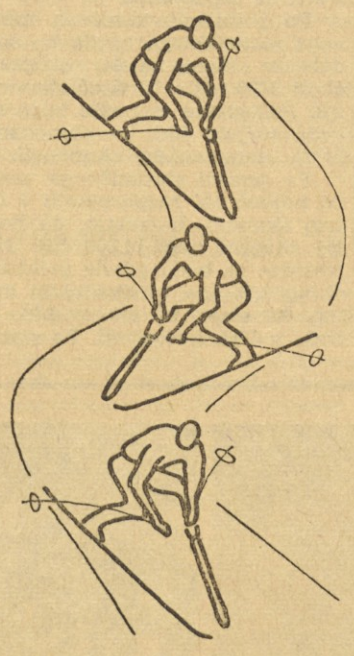

Plužni lok

In tako se bomo v tej šoli polagoma seznanili z vsemi tistimi prvinami, ki so nam potrebne za popolno obvladanje smučanja. Sicer je tega veliko, toda od lika do lika nam je lažje slediti učitelju. Naučiti se moramo še plužnih lokov, prestopanja, plužne kristjanije, ki je za obvladanje turnega smučanja zelo važna. Seznanili se bomo še s tekočo kristjanijo, s preskoki in še marsičem.

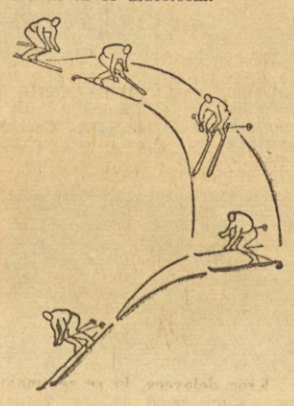

Plužna kristijanija

Ko pa se bomo poslovili od našega učitelja, se postavili na lastne noge in ubrali svoja smučarska pota, bomo spoznali vrednost šole. Spoznali pa bomo tudi, da si moremo in moramo izpopolniti naše znanje izven nje, in to na turah ali tekmah, vedno opazujoč boljše, kot smo mi sami.

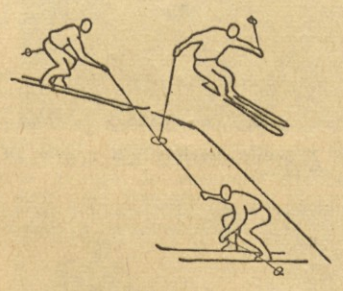

Preskok

Smučanje kot tekmovalna panoga

Kakor vse ostale panoge, tako je tudi športno smučanje v novejšem času organizirano in ima svoje vrhovno strokovno vodstvo v mednarodni smuški federaciji FIS. Tu so se rodili na podlagi starih izkušenj smučarski tekmovalni pravilniki, po katerih se tekmuje danes po vsem svetu. V njih so določene dolžine tekmovalnih prog, normirane so skakalnice in točno določeni predpisi, po katerih se tekmuje. Mogoče bo prav, če povemo, v kakšnih disciplinah in kako se tekmuje.

1. Teki

Tekmovalni pravilniki predvidevajo teke na smučeh, ki jih imenujemo kratke t. j. do 18 km, srednje na 30 km in dolge proge do 60 km. Tekmovalne proge morajo biti dobro obeležene z zastavicami, ne smejo imeti umetnih zaprek in morajo voditi po raznolikem zemljišču, na katerem naj bodo ravnica, vzpon in padec enakomerno razdeljeni. Čim daljša je proga, toliko lažja naj bo. Zmagovalec je vedno tisti, ki predpisano progo preteče brez tuje pomoči in s smučkami na nogah v najkrajšem času.

Tekač na progi

2. Skoki

Smuški skoki se vršijo vedno na umetno pripravljenih skakalnicah, katerih oblika je točno predpisana, niso pa vse enako velike. Vsaka skakalnica ima primerno dolg in strm zalet, odskočni most, strmino, na katero se doskače, in iztek, v katerem se tekmovalec lahko zaustavi potem, ko je izvršil skok. Pri določanju zmagovalca ni merodajna samo dolžina skoka, temveč tudi lepota izvedbe. Zato se poslužujejo sodniki ocenjevanja s točkami. Najdaljši skok se oceni z 20 točkami in stilno najlepši prejme še nadaljnjih 20 točk. V kolikor krajši ali stilno slabši je skok, toliko manj točk prejme tekmovalec. Zmagovalec je tisti, ki po dveh ali treh skokih nabere največje število točk.

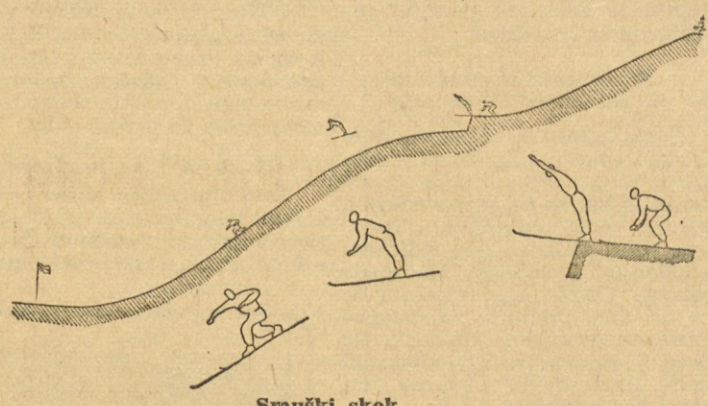

Smuški skok

Teke in skoke štejemo med najstarejše oblike smučarskega tekmovanja, bodisi kot posamezne discipline ali v skupni kombinaciji. Imenujemo jih »klasične discipline«.

3. Patrolni tek

To tekmovanje je vojaškega značaja in po navadi združeno s streljanjem s puško v tarčo. Tekmuje vedno skupina tri do pet tekmovalcev kot celota na do 30 km dolgi progi, ob kateri so postavljena dva do tri strelišča. Končni uspeh je odvisen od časa, katerega rabi patrola, da presmuča določeno progo in seveda od števila zadetkov, ki jih je napravila na strelišču. Čas in zadetki se ocenijo s točkami.

Patrolni tek. — Na strelišču

4. Štafetno tekmovanje

Moštvo, sestavljeno iz treh do petih tekmovalcev, tekmuje na 30 do 50 km dolgi progi tako, da vsak član moštva preteče samo pet do deset km. Prvi tekmovalec moštva nosi štafetno palico (svoj čas suknjen trak) do svojega 5 do 10 km oddaljenega tovariša, ki jo prevzame, in ko presmuča tudi on svoj del proge, preda palico naslednjemu itd. Zmagovalec je tista štafeta (skupina), ki v najkrajšem času presmuča in prinese štafetno palico po določeni progi na cilj.

Samo tekmovanje v skokih in tekih pa ni zadovoljilo vse smučarje. Na željo tistih, ki so doma v hribovitih krajih, kjer že sama oblika zemljišča zahteva od smučarja večjih spretnosti, se je v novejšem času vneslo v tekmovalni pravilnik še en način tekmovanja v alpskih disciplinah. Tako tekmujemo tudi v spretnosti na smučeh in sicer v slalomu, veleslalomu in smuku.

5. Smuk

Tekma v smuku je preizkušnja v obvladanju brzine na smučeh. Zato vodi proga za smuk vedno po strmini navzdol in nima ne ravnih delov, ne vzponov. Z višinsko razliko do 1000 m se spušča več ali manj strmo v dolino in je obeležena s smermi in zastavicami. Zmagovalec je tisti, ki jo presmuča v najkrajšem času. Z ozirom na velike brzine, ki tu nastopajo, zahteva tako tekmovanje veliko poguma in spretnosti.

Primer smuške proge

6. Slalom

To tekmovanje se razlikuje od smuka v tem, da se z umetnimi zaprekami prisili tekmovalce, da pokažejo kako obvladajo tehniko smučanja. V ta namen mu postavijo na strmem pobočju 30 do 50 vratic, skozi katere mora obvezno smučati. Vrata predstavljata dva v sneg postavljena, z zastavicami okrašena drogova, ki sta drug od drugega oddaljena 2 do 3 m. Vratca so razporejena po pobočju posamezno ali v skupinah tako, da mora tekmovalec pokazati vse svoje znanje. Zmagovalec v slalomu je tisti, ki v najkrajšem času presmuča tekmovalno progo skozi vsa vrata.

7. Veleslalom

Proga za to tekmovanje, ki je v bistvu neka sredina med smukom in slalomom, je nekoliko daljša in so na njej vrata postavljena tako, da se more doseči tudi večje brzine.

Smučar — turist

Ko zapade v naših krajih sneg in odene vso naravo v belo, z biseri pretkano odejo, postane pravljično lep hrib in gozd. Vsa ta lepota je pa pristopna predvsem smučarju, ki jo more, ker ni vezan na izhojena pota, tudi v polni meri uživati. Vendar je včasih zima trda, neizprosna in zahteva celega človeka. Zato mora biti tisti, ki se podaja na zimska pota, ne samo zdrav in dobro opremljen, temveč tudi izkušen turist in dober smučar. Obvladati mora svoje smuči v hoji in smuku, na odprtem in zaraščenem, na strmem in položnem svetu. Spoznati se mora na muhe raznovrstnega snega, od pršiča do grdo osrenjenega in tudi v takem znati smučati. Vedeti mora, kdaj in kako se rabijo smuške maže, biti mora dober opazovalec narave in vremena ter imeti smisel za orientacijo. In kar je glavno — biti mora dober tovariš!

Seveda, vse te vrline in sposobnosti nam niso potrebne na kratkem zimskem izletu v nižinskem, poznanem ali obljudenem svetu. Toliko bolj pa so potrebne tistemu, ki se podaja v trdi zimi v gore. Za take podvige se mora pripravljati že poleti. Okrepiti si mora svoje zdravje in utrditi telo, da bo pripravljeno za vse napore, ki so na zimskih gorskih turah neprimerno večji kot v letnem času. Razni športi, telovadba, plavanje, vse to bo koristilo, posebno še planinstvo.

V bistvu se smučanje na turah ne razlikuje mnogo od tistega na vežbališču. Le da je poln nahrbtnik, brez katerega se običajno ne podajamo na zimska pota, močno v napoto in nas pri izvajanju likov ovira. V visokogorskem svetu se vsled često menjajočih se snežnih prilik, nepreglednosti in neznanega zemljišča, megle in drugih nevarnosti plazovi, smuča oprezneje, kar gre seveda na račun brzine. Pa tudi oprema smučarja turista mora biti popolnejša. Poleg običajne obleke mora nositi s seboj vse, kar ga lahko ščiti pred velikim mrazom in vetrom. Za dolgo in trudapolno pot v hrib bo imel v nahrbtniku pripravljene kože, katere bo navezal ali prilepil pod smuči, za smuk v dolino pa primerne maže. Pripravljen mora biti na to, da ga bo v višinah slepilo in ožgalo sonce in da si bo morda eventualno zlomljene smuči popravil sam.

Zato se tudi v hribe podamo vedno le v družbi z enako sposobnimi in opremljenimi tovariši, ki si v slučaju potrebe nudijo vsestransko medsebojno pomoč. In prav v tem leži najlepša stran turističnega smučarja, ki poleg zdravega izživljanja v naravi goji tudi dobro tovarištvo.

V naši ljudski republiki Sloveniji se smuča do 100.000 mladih in starih. Od delavca in nameščenca, pastirja in gozdarja, lovca in vojaka, je vse vključeno veliko armado prostovoljcev, ki svoje delovne odmore izrablja vstran od zasmrajenih gostiln in cenenih zabavišč v prelepi zimski naravi.

Ž. V.

Tudi take stvari vplivajo na življenjsko raven

Na sodiščih bi bilo treba uvesti drugačno prakso ali pa izpopolniti sedanji kazenski zakonik

Maribor je veliko industrijsko mesto in menda zaradi tega čitamo pri nas več o gospodarskem kriminalu, kot v drugih krajih. Saj je skoraj v vsaki številki našega dnevnika kak članek o »aferi« v tem ali onem podjetju.

Gotovo ni treba nikomur dokazovati, da tako pogoste tatvine — včasih gre za sto tisoče ali miljone — vplivajo na življenjsko raven, posebno če pomislimo, da vseh tatov ne odkrijejo. Zaradi tega menim, da je postal gospodarski kriminal (kot to imenujemo) važen problem, za katerega naj bi se pozanimala vsa družba, saj je zaradi njega tudi občutno prizadeta.

Večkrat zasledim, da marsikdo, ki je bil obsojen na več let zaporne kazni, ni bil namreč obsojen na povračilo ukradene vsote. Včasih beremo v poročilih o sodnijskih razpravah, da je bil storilec obsojen tudi na povrnitev škode, včasih pa ta dostavek manjka. — Kako je torej s to zadevo?

Na sodišču pravijo, da obsodijo na povračilo le takrat, kadar to zahteva prizadeto podjetje, ali tisti, ki je bil oškodovan. Pri tem gre za civilni in ne za kazenski postopek. Če ni nihče predložil zahteve po povračilu, sodišče samo ne prične postopka. Storilec je v tem primeru kaznovan samo zaradi kaznivega dejanja. Ukradenega denarja mu torej ni treba vrniti, če tega nihče ne zahteva!

Tu je torej pes pokopan! Če je imel tat v podjetju sokrivca, gotovo ne bodo izdali sami sebe, saj vedo, da bi zahteva po povračilu imela zanje slabe posledice: obtoženi bi se maščeval in vse po vrsti izdal. Če ga puste pri miru, da bi po vrnitvi iz zapora lahko užival sadove svojega »dela«, ki jih je skril, oziroma zgradil z njimi hišo in jo potem prepisal na ženino ali drugo ime, tudi on ne bo nikogar očrnil. Morda jim bo celo kot nagrado za njihov molk odstopil del »svojega« premoženja. Vsekakor pa bi bilo — ne glede na to, ali so tu soudeleženci ali ne — kaznivih dejanj manj, če bi sodišče uvedlo drugačno prakso, ali pa če bi izpopolnili zakon tako, da bi bil vsak kaznovan tudi na povračilo škode. Tako bi moral vse svoje življenje vračati družbi, za kar jo je oškodoval. Tak postopek bi bil potreben že zaradi tega, ker zaporna kazen pri današnjem humanem prevzgojevanju ni posebno huda. Zlasti ne, če se obsojenec tolaži z mislijo, da bo po vrnitvi v svobodo imel več premoženja kot nešteti drugi, ki si ves ta čas niso mogli dosti prihraniti.

Reči hočem tole: Če bi bilo vsako kaznivo dejanje vezano na povračilo škode, bi bilo gotovo manj gospodarskega kriminala, saj bi se vsakdo bal, da bo moral posledice svojega nečednega dejanja nositi vse življenje. Delavci in vsi pošteni državljani pa menimo, da bi morala sodišča take ljudi strože kaznovati.

A. B.

KAKO V LJUBLJANI UVELJAVLJAJO UREDBO O UPRAVLJANJU STANOVANJSKIH HIŠ

TO IN ONO OKROG STANOVANJ

V Uradnem listu FLRJ 52-53 je objavljena uredba o upravljanju stanovanjskih hiš. Glavne značilnosti uredbe so v tem: Stanovanjske hiše upravljajo mesta (občine) in stanovalci. Organi upravljanja so hišni sveti in sveti stanovanjske skupnosti. Administrativne posle vodi uprava stanovanjske skupnosti.

Stanovalec sklene s stanovanjsko skupnostjo pogodbo. S tem si pridobi trajno pravico do uživanja stanovanja (ta pravica usahne le ob določenih okoliščinah). Najemnina od stanovanj je namenjena za kritje stroškov upravljanja, vzdrževanja in za amortizacijo stanovanjskih hiš. Pravice in dolžnosti zasebnih hišnih lastnikov so določene s posebnimi členi.

*

Odkar je bila objavljena uredba o upravljanju stanovanjskih hiš, skoraj povsod govore o stanovanjskih najemninah. Ljudje ugibajo, kakšne bodo nove najemnine, v katero kategorijo bo uvrščeno njihovo stanovanje, kolikšen bo prispevek za posamezne cone itd. Kot povsod drugod, tako tudi v Ljubljani. Nekateri se hudujejo, da so najemnine že sedaj previsoke. Drugi spet menijo, da še sedaj ne bomo krili stroškov za vzdrževanje stanovanjskih stavb. Poglejmo, kaj menijo o tem in onem na Svetu za komunalne in gradbene zadeve ljubljanskega ljudskega odbora.

Gospodarske najemnine

Precej vrat sem odprl tisti dan na Svetu za komunalne in gradbene zadeve, ko sem iskal podatke o najemninah, kategorijah, stanovanjskih svetih, conah itd. — Povsod pa sem slišal eno. »Kakorkoli računamo s sedanjim povišanjem najemnin, še ne bomo dosegli tistega, kar bi morali, namreč gospodarskih najemnin.« Gospodarskih najemnin? Nekoliko čudno ime za najemnine. Takole so ga razložili. »Hiša se mora vzdrževati iz lastnih sredstev. Stanovalci hiše morajo plačevati tolikšno najemnino, da lahko z njo krijejo stroške upravljanja, vzdrževanja in obnove zgradb. Nesorazmerje med najemninami in visokimi gradbenimi stroški je seveda veliko in zato tudi ne pričakujemo, da bodo nove najemnine v resnici gospodarske. To bomo mogoče dosegli, ko se bo pocenil gradbeni material in druge gradbene usluge.«

Te svoje trditve so tovariši potrdili s številkami. Poglejte, pravijo, v Ljubljani bomo z novimi najemninami pridobili okrog 360 milijonov dinarjev letno. Za vzdrževanje in amortizacijo stanovanjskih stavb pa potrebujemo 860 milijonov dinarjev. Precejšnja razlika! Tako kakor v Ljubljani pa je tudi v drugih mestih... Povišanje najemnin je torej gospodarsko upravičeno.

Stanovanjske skupnosti in gospodarska računica

Člani komisije, ki pripravljajo vse potrebne ukrepe za uresničenje uredbe o upravljanju stanovanjskih hiš, so mi pripovedovali, kje jih čevelj najbolj žuli. To pa sem slišal tudi na ponedeljskem zasedanju Mestnega ljudskega odbora. Komisije so izdelale že tri ali štiri predloge za ustanovitev stanovanjske skupnosti. Ne komisije in ne ljudski odborniki se še niso odločili, kakšne naj bodo te skupnosti.

Za kaj gre?

Pri razdelitvi območja mesta na stanovanjske skupnosti sta si v nasprotju dve stvari in sicer: demokratičnost upravljanja in gospodarska računica. Pojasnimo si to na primerih.

Uredba predpisuje, da mora imeti vsaka stanovanjska skupnost svojo administrativno upravo. Če bo več uprav, bodo stroški večji, če jih bo manj, bodo pa manjši. To je gospodarska plat.

Demokratičnost upravljanja bo trpela, če bo manj uprav. Stanovalci bodo zelo oddaljeni od stanovanjske skupnosti. Nevarno je, da ne bi te uprave poslovale takole administrativno kakor doslej uprave stanovanjskih zgradb.

Komisija, ki pripravlja predloge za organizacijo uprav, je že izračunala, kolikšni bodo stroški, če bo v Ljubljani deset stanovanjskih skupnosti. Samo za plače 110 uslužbencev in 300 hišnikov bodo izdali letno nad 30 milijonov dinarjev. Tisti, ki gledajo samo gospodarsko plat, menijo, da bi morali osnovati manj uprav. Tisti pa, ki imajo pred očmi demokratičnost upravljanja stanovanjskih zgradb, pa menijo, da bi morali imeti v Ljubljani deset, petnajst ali mogoče še več stanovanjskih skupnosti in uprav.

Obrobni mestni predeli imajo večinoma manjše zgradbe. Tu bodo tudi dohodki stanovanjske skupnosti manjši. Prav te zgradbe pa potrebujejo veliko denarja za vzdrževanje stavb. Če bo veliko manjših skupnosti, bodo ponekod vse dohodke potrošili samo za administracijo, za vzdrževanje zgradb pa jim bo prav malo ostalo. Nekaj podobnega bo tudi s stanovanjsko skupnostjo na Starem trgu, če bo osnovana. Težko, da bodo tam z dohodki krili izdatke za vzdrževanje zgradb in administracije.

Odborniki so pretehtali vse te stvari in niso se še odločili. Dejali so, da je treba vse prav dobro preračunati. Komisija za organizacijo stanovanjskih skupnosti bo torej imela še precej dela.

Kako je z najemninami

Tole vprašanje slišiš povsod. Dokončne rešitve še ni. Tudi na ponedeljskem zasedanju še niso nič dokončnega sklenili. V načelu so sprejeli le predlog, da se za kategorizacijo stanovanj sprejme načelo ocenjevanje s točkami. Menijo, da je točkovni sistem najbolj objektiveno merilo za ocenitev stanovanj. Seveda ga bo treba še izpopolniti.

Po približnih cenitvah mestnega statističnega urada bo spadalo v stanovanjsko skupnost okoli 3100 hiš s 16 tisoč stanovanji. Kategorije in tarife bodo seveda veljale tudi za stanovanja izven stanovanjske skupnosti.

Po cenitvi statističnega urada bo največ hiš razporejenih v četrto skupino. Računajo, da bo v tej skupini nad 14.800 hiš. Najemnine se bodo gibale približno okrog 3,70 din za kvadratni meter, in sicer za stanovanja, ki bodo v VII. kategoriji. Za stanovanja, ki bodo v I. kategoriji, teh bo menda nekaj nad 150, pa bodo stanovalci plačali 30,8 din za kvadratni meter stanovanja. V IV. kategoriji bo znašala stanovanjska tarifa približno 18,50 din za kvadratni meter. Te številke seveda niso dokončne niti točne. Stanovanj še niso kategorizirali in tudi niso določili tarif.

Na Svetu za komunalne in gradbene zadeve računajo, da se bodo najemnine v najboljših stanovanjih povečale tudi do 70 odstotkov ali celo več. Stanovalci v zelo slabih stanovanjih pa bodo plačali toliko najemnine kot doslej, ponekod pa mogoče celo manj.

Kdo bo razdeljeval prosta stanovanja?

Pravniki in tudi drugi so mi potožili, da je v uredbi še precej nejasnosti. Takole so naštevali. Nikjer ni točno predpisano, kaj je pravzaprav stanovanjska hiša (osebna last zasebnika), ki naj ne spada v stanovanjsko skupnost. Prav tako ni jasno, kako je s kletnimi in podstrešnimi stanovanji, kaj se razume pod pojmom »manjša« stanovanja. Uredba nikjer ne določa, kako obravnavati tiste lastnike, ki imajo več manjših (eno ali dvostanovanjskih) hiš. Prav tako ni jasno, ali spada v stanovanjsko skupnost hiša, ki so jo skupno zgradile tri ali štiri osebe.

Dosedanja uredba o razdeljevanju stanovanj še ni razveljavljena. Sedanja uredba o upravljanju stanovanjskih hiš pa nikjer ne predpisuje, kako bo v bodoče z oddajanjem prostih stanovanj. Res bo prostih stanovanj malo (če se bo kdo izselil, če bo zgrajena nova stavba itd.), vendar bo treba določiti, ali bo to opravljala stanovanjska skupnost ali kakšen drug organ.

Res bi lahko mestni ljudski odbori marsikatero teh stvari po svoje presodili in rešili. Toda pri uveljavljanju tako važne uredbe kot je ta, morajo prevladati enotna stališča. Zato ljudski odbori želijo, da pristojni republiški organi čimprej izdajo natančnejše predpise za uresničenje uredbe.

Dore

PA ŠE ENKRAT O OTROŠKIH DODATKIH

JE RES PRAV?

Žilica mi ni dala miru, dokler nisem napisal tehle vrstic — spet o otroških dodatkih, ali dokladah, kakor pravimo po domače. Zdi se mi, da je le prav, če se še o tem pogovarjamo, čeprav je danes še drugih skrbi dovolj.

Oglejmo si tri primere!

K. F. iz Zreč ima šest otrok in poldrugi ar obdelovalne zemlje. Za to krpico zemlje plačuje 318 dinarjev davka, kar znese na družinskega člana 39 dinarjev dohodnine letno. Zaradi tega dobi za 6 otrok 9350 dinarjev mesečno otroških doklad. Če zemlje ne bi imel, bi dobil 11.000 din. Na mesec dobi torej 1650 dinarjev manj, kar znese na leto 19.800 dinarjev. Če sedaj na teh 150 kvadratnih metrov pridela 300 kg krompirja in bi ga prodal po, recimo, 15 din (vse številke so pretirane), bi dobil zanj 4500 dinarjev. Še delati je moral, semena in gnoja pa tudi nismo računali. Skratka, ne izplača se. Morda bi se mu z zelenjavo kaj bolj splačalo, veliko pa tudi ne. Pri vsem tem niti ni važno, koliko davka plača. Če ga plača le paro na leto, že izgubi pri šestih otrocih 1650 din na mesec, pri petih 1500 itd.

Poglejmo rajši druga primera! T. F. je v enem mesecu neupravičeno izostal z dela pet dni. Žena mu je zbolela, pa je ostal pet dni doma, da bi ji stregel. Tega ni nikomur povedal, po zdravnika pa tudi ni šel. Pustimo sedaj, ali je to res, ali ni, kar je povedal. Resnica je le, da ga ni bilo v službi, da izostanka ni opravičil in — »plave« so mu zapisali. Zaradi tega je izgubil pravico do otroške doklade in bo moral čakati leto dni, da si jo bo spet pridobil.

R. S. pa je bil zapleten v poneverbe v tovarni in so ga obsodili na leto dni zapora. Njegovi otroci pa so dobili ves čas preiskovalnega zapora otroške doklade. Ker pa se je njegova žena, kakor hitro je bila sodba pravomočna, prijavila posredovalnici za delo, ji pravico do otroške doklade tudi poslej ni ugasnila.

Razumljiv je razlog, zakaj dobe otroci obsojenca otroške doklade. Zaradi staršev otrok ne smemo kaznovati. In prav je tako! Kaj pa s tistimi otroki, katerih oče je pet dni v mesecu neopravičeno izostal z dela? Naj jih zaradi očeta kaznujemo? Uredba pravi, da ti otroci nimajo pravice do otroške doklade. Nekakšna razlika je, saj obsojenec ne dobiva plače in ne more zaslužiti, medtem ko je tisti oče, ki je le izostal z dela, še vedno v službi in delovnega razmerja ni prekinil. Konec koncev so pa le otroci prizadeti po očetovi krivdi.

Zamotana je zadeva tudi z viničarji. Doslej otroških doklad niso dobivali. Sedaj je vinogradnikova zemlja postala družbena lastnina, viničar je prišel na zadružno ali družbeno kmetijsko posestvo, kamor je pač tista zemlja pripadla. Po določilih uredb si mora vsak tak šele pridobiti pravico do otroške doklade in bo čakal leto dni, pa tudi dve leti, če prvo leto ne bo stalno zaposlen. Kaj sedaj? Naj puste viničarjem ohišnice ali naj mu delo pri vinogradniku štejejo v redno delovno dobo, da mu ne bi bilo treba čakati na pravico za otroške doklade. Zvedel sem, da tega še niso rešili. Rešiti pa bo treba to na tak način, da bo viničar vsaj za silo preskrbljen. —rc

Socialno zavarovanj v Avstriji

Pred nedavnim so objavili, da je v Avstriji socialno zavarovanih približno 3,1 milijona ljudi, razen teh pa še 1,5 milijona članov njihovih družin. To je skupno 4,6 milijona ali 66 % vsega prebivalstva. Zavarovance oskrbuje 39 podružnic Zveze socialnega zavarovanja. Okrog 78% avstrijskih zdravnikov, ki sicer svobodno opravljajo svoj poklic, ima pogodbo za delo tudi z zavodom za socialno zavarovanje.

V FRANCIJO SO PRIŠLI UMRET senegalski fantje, ki so jih mobilizirali za francosko vojsko. Avtomobil, v katerem so se peljali, je eksplodiral in šest zamorskih mladeničev se bori s smrtjo.

INDIJANCE SO NAUČILI INDIJANSKIH PLESOV za proslavo priključitve Nevade k ZDA. Učil jih je madžarski koreograf, ki dela v Hollywoodu.

ŽENSKA NACIONALNA GARDA v Egiptu, katere članice so lahko za enkrat samo študentke univerze.

NOVICE V SLIKAH

ZA VOJAKE SO DOBRI domačini Nigerije, nacionalnih pravic pa jim ne priznajo.

HEMINGWAY DVAKRAT UŠEL SMRTI. Znani ameriški književnik potuje v Kenijo, da bi spoznal junaški boj kenijskega ljudstva za svobodo. Preživeli letalski nesreči sta kar dober začetek njegovega romana.

VELIKI PLAZOVI so zahtevali na Avstrijskem in tudi v Švici precej žrtev. Prebivalci čistijo tale zasut predor pri Zermattu v Švici.

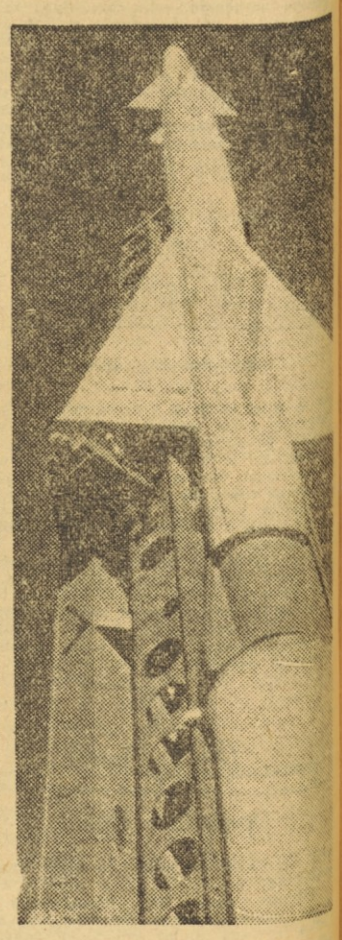

LETEČI NIKE, uničevalec raketnih letal. Kakšno orožje ga bo premagalo?

MATERINSKA LJUBEZEN med pingvini. Ko je hotel fotograf posneti tale prizor, je samica potisnila mladiča v gnezdo, da bi ga obvarovala neprijetnosti.

SUDANSKO »PREVOZNO SREDSTVO«. V deželi brez dobrih prometnih zvez je še vedno potovanje in prenašanje tovorov s kamelo najzanesljivejše.

Nekaj misli ob letni skupščini

VEČ POMOČI

delavskemu kulturno umetniškemu društvu Nova zarja

Delavsko kulturno umetniško društvo Nova zarja, katerega člani so delavci in uslužbenci gostinsko turistične stroke v Ljubljani, je imelo pred dnevi redni letni občni zbor.

Poročilo o društvenem delovanju je bilo dokaj pomanjkljivo. Ni namreč prikazalo resničnega stanja v društvu. Marsikaj, kar zavira društveni razvoj, je referent zamolčal. Med razpravo pa so prišle na dan vse nepravilnosti. Gre predvsem za nerazumevanje nekaterih sindikalnih podružnic za društvo. Tudi KOS gostincev Novi zarji ni pomagal. Stanje so slabšali še nepravilni odnosi med člani uprave in nesoglasja med aktivnimi člani, zaradi česar so začeli nekateri društvo zapuščati.

Žal skupščina vsega tega ni do konca razčistila. Bila je mnenja, da bo konec težav že, če izvoli v vodstvo nove ljudi. Ali je bilo njeno stališče pravilno ali ne, bo pokazala prihodnost. Vsekakor pa bo društvo moralo dobiti pomoč, če bo hotelo opraviti vse naloge, ki se jih je zadalo Na občnem zboru je bilo videti, da so člani pripravljeni delati. Med vrsto sklepov je bil tudi ta, da bodo poslej bolj prizadevni pri vzgoji gostinskih kadrov. M. Č.

XYLON bo razstavljal v Ljubljani

V prvi polovici februarja bo v Moderni galeriji slavnostno odprta razstava mednarodnega društva lesorezcev »XYLON«. 350 vsebinsko in oblikovno pestrih del nas bo seznanilo z zadnjimi stvaritvami lesorezcev 14 držav. Ker bo ta razstava prirejena le v večjih evropskih mestih, bo za ljubljanske ljubitelje umetnosti nedvomno izreden dogodek.

Fritz Buchser: Rečni ribič. (Tudi to sliko bomo videli na Mednarodni razstavi lesorezcev)

Z NAŠEGA FILMSKEGA PLATNA

„SINJI GALEB“

Mladi in stari radi prebirajo prijetno povest Toneta Seliškarja »Bratovščina Sinjega galeba«. Kdor pa si je od teh ogledal film »Sinji galeb«, ki ga je po Seliškarjevi povesti izdelal Jadranfilm, je kar na hitro ugotovil, da film daleč zaostaja za povestjo. Vsak si je precej drugače predstavljal Seliškarjeve junake, kot nam jih predstavi film.

Režiser Branko Bauer ni znal izkoristiti vseh bogatih možnosti, ki mu jih nudi povest, niti številnih filmskih sredstev, s katerimi ustvarjajo dobri režiserji tehtnejša filmska dela. Kaže, da je hotel režiser ustvariti predvsem napet, zabaven film, poln pustolovskih dogodivščin in je zato nekako namenoma zanemaril človekoljubno, nevsiljivo moralno noto, ki dela Seliškarjevo povest privlačno in ji daje človeško toplino. Pa tudi lov za razburljivimi dogodki se režiserju ni posrečil. Film ni čisto nič napet. Čudno se sliši, pa je vendarle res. Posamezne sicer dobre in napete prizore je režiser tako nespretno povezal med seboj in jih razvlekel z liričnimi in celo samo dekorativnimi scenami, da je stvar mestoma dolgočasna. Po režiserjevi krivdi in njegovi slabi zamisli potem tudi igralci, nekateri očitno nadarjeni, niso mogli ustvariti živih ter polnokrvnih likov. Škoda, da vrednost filma tako zelo zaostaja za vrednostjo povesti! V. T.

»Skrivnosti atoma

Naposled imamo pred sabo poučno knjigo »Skrivnosti atoma«, ki so jo napisali Milan Čopič, ing. Lado Kosta in Milan Osredkar. S to knjigo so mladi poljudnoznanstveni pisci zamašili vrzel na našem knjižnem trgu: dali so nam zgoščen, toda pregleden in kar se da poljuden uvod v razumevanje najnovejše zmage nad prirodo, vpogled v spoznanje in proizvajanje jedrske energije.

Bibliografija socialističnega in delavskega gibanja v Srbiji

Vsem, ki proučujejo razvoj delavskega gibanja v naši državi, predvsem v Srbiji, je založba »Rad« z izdajanjem Bibliografije socialističnega in delavskega gibanja v Srbiji zelo olajšala delo.

Dr. Dimitrijevič, avtor bibliografije, je vključil vanjo vse vrste publikacij, ki pišejo o socialističnem in delavskem gibanju v Srbiji. Da bi bilj podatki čimboj popolni, je navedel tudi dela srbskih nacionalistov v tujih jezikih, publikacije tujih avtorjev, v katerih je omenjena balkanska federacija ali politično življenje v Srbiji, prevedel pa je tudi antifašistične publikacije in knjige srbskih buržoaznih avtorjev, ki govore o socializmu.

To delo bo odličen pripomoček sestavljavcem retrospektivnih bibliografij v Bosni, Hercegovini in v Makedoniji. Dr. Dimitrijevič je navedel namreč tudi vse publikacije, ki se nanašajo na področja teh republik in so jih našli v knjižnicah LR Srbije.

Bibliografija je jasna in pregledna. Avtor je dela razporedil po piscih in posebej zbral anonimna dela, zbornike, koledarje in publikacije posameznih organizacij.

Bo Cocteau sprejet med nesmrtnike?

Francoski umetnik Jean Cocteau je najnovejši kandidat za člana Francoske akademije. Po pisanju avstrijskega lista »Die Presse« pa je zelo majhno upanje, da bo to čast tudi dosegel. Kakor piše list, se Cocteau zadnje čase pritožuje nad zdravjem in trdi, da zaradi izčrpanosti ne bo mogel obiskati vseh 40 smrtnikov, članov Akademije, s čimer bi morda le povečal možnost, da bi se uvrstil mednje.

Jeseničani so se polenili pri branju

Sindikalna organizacija jeseniške železarne je preskrbela delovnim ljudem prijetno in kulturno razvedrilo in jim dala možnost za strokovno izobraževanje. Jeseničanom in Javorničanom je uredila bogati javni knjižnici, ki sodita prav gotovo med najvzornejše v radovljiškem okraju.

Centralna sindikalna knjižnica na Jesenicah ima v Titovem domu zgledno urejene prostore, lepo pa napreduje tudi njena podružnica na Javorniku. Redni njuni obiskovalci so ne le Jeseničani, temveč tudi ljudje iz bližnje in dalnje okolice, tako da opravljata knjižnici pomembno kulturno poslanstvo.

Jeseniška knjižnica ima na svojih policah že več kot 13.000 domačih in tujih del. Po knjižnem seznamu lahko ugotovimo, da njeno vodstvo smotrno nabavlja nove izvode; pri tem ga vodijo želje in potrebe bralcev in izposojevalcev. Lani je izposodila knjižnica več kot 14.000 leposlovnih, poljudnoznanstvenih in politično vzgojnih del. Bralci prav radi segajo po domači, srbohrvaški, ruski, češki, nemški, italijanski in angleški knjigi.

Razveseljivo in pohvale vredno je, da mladina najbolj redno obiskuje knjižnico. Sledijo ji delavci in delavke, pa tudi upokojenci in gospodinje pridno segajo po domači in tuji literaturi.

Med slovenskimi književniki so najbolj brani Bevk, Jurčič in Finžgar, vendar tudi svetovnim piscem ne manjka odjemalcev.

Škoda je le, da imata centralna knjižnica in njena podružnica na Javorniku sedaj manj rednih bralcev kakor pred dvema letoma. Na Jesenicah je od 1952. leta padlo število rednih obiskovalcev za 9 %, na Javorniku pa za 6,6 %.

Ljubitelj lepe knjige

Jeseniška „Svoboda“ je odprla čitalnico

Jesenice so zmeraj bolj potrebovale primerno dvorano za kulturne prireditve, koncerte, razstave itd. Mnogi jeseniški kovinarji, zlasti pa mladinci, so zaradi pomanjkanja vsega tega tavali iz gostilne v gostilno, iz pivnice v pivnico.

Ko pa so na Jesenicah ustanovili »Svobodo«, se je kulturno prosvetno življenje močno poživilo. Številni marljivi odseki tega delavskega društva pri delu kar tekmujejo med seboj.

Pred nedavnim je jeseniška »Svoboda« odprla lastno javno čitalnico. Le-ta je v najlepših, vabljivo in udobno opremljenih prostorih Delavskega doma. Čitalnica je vzorno oskrbovana, gmotno pa jo vzdržuje tovarniški sindikalni odbor. Obiskovalcem so na razpolago politični in strokovni časopisi in revije, vsi naši časniki, pa tudi domače in tuje ilustrirane revije. Po bogatem čtivu posegajo tako delavci kakor inteligenti, zlasti pa mladina.

„SEMENA V KAMENJU“

Nova drama Jožeta Pahorja

Delavsko prosvetno društvo »Svoboda« v Zgornji Šiški pripravlja za 6. februar krstno predstavo nove drame Jožeta Pahorja, »Semena v kamenju«.

Snov za to štiridejanko je vzel avtor iz tovarne, kjer je nastalo trenje med socialističnemu gospodarstvu škodljivim direktorjem in med zavednim delavstvom. Konflikt se zaostri pri odločanju o letnem dobičku. Delavstvo zahteva, da porabijo denar za izpopolnitev varnostnih in sanitarnih naprav, medtem ko direktor in njegov ozki krog pristašev po vsej sili vztrajali, da bi dobiček razdelili med člane delovnega kolektiva. K temu jih vodi pohlep po denarju.

Direktor skuša odpustiti iz tovarne več delavk, ki so opozarjale vodstvo na pomanjkljivosti v podjetju, pa tudi knjigovodkinjo — dušo nasprotnega tabora. Ravnatelja podpirajo nekateri člani delavskega sveta in celo predsednik upravnega odbora in skušajo delavcem dokazati, da je direktor spravil podjetje na noge. Borba se konča z zmago tistih, ki imajo pred očmi skupne koristi.

KULTURNI DROBIŽ

Nove knjige

Henrik Sienkiewicz: »Z ognjem in mečem«

Težko bi našli knjigo, ki bi se slovenskemu bralcu, zlasti mladini, tako priljubila kot ta čudoviti zgodovinski roman o davnih in slavnih bojih poljske države z ukrajinskimi uporniki. »Z ognjem in mečem« je eno redkih del v našem prevodnem slovstvu, ki ima v prijetno napeti zgodbi tudi nevsiljivo moralno poanto. Najlepše njegove stvari vzbujajo in netijo mladini iskreno ljubezen do domovine. Roman je doživel pri nas že štiri izdaje. Kdor misli, da je nova, četrta izdaja, odveč, bi mu naši knjižničarji ugovarjali, zakaj »Z ognjem in mečem« je ena najbolj zaželenih in iskanih knjig.

Honoré de Balzac: »Blišč in beda kurtizan«

Bralec, ki ga je navdušil Balzacov roman »Izgubljene iluzije«, je komaj čakal, da zve za nadaljnjo usodo mladega Luciena. Zato bo rad segal po Balzacovem romanu »Blišč in beda kurtizan«, nadaljevanju »Izgubljenih iluzij«, ki ga je v okusni opremi izdala Državna založba Slovenije, prevedel pa mojster slovenske besede Vladimir Levstik. Nadaljevanje ne preveč zapletene zgodbe v Lucienu je napisano na 638 stranch. Balzac je v tem romanu razgalil svojo dobo in sodobnike in osvetlil sleherni kotiček v zapletenem labirintu mlade kapitalistične družbe.

Monografija o Emerichu Kalmannu

O znanem skladatelju operet Emerichu Kalmannu, ki je umrl v Parizu, je izšla v Švici monografija »Emerich Kalmann — Pot nekega skladatelja«. Med dinamičnim pripovedovanjem je prikazana življenjska pot tega glasbenika, ki je začel ustvarjati v zelo težkih življenjskih pogojih, a je zaključil svoje delo v sijaju svetovne slave.

Kalmann sodi v krog skladateljev, ki jih štejejo za najizrazitejše predstavnike dunajske operete. Najbolj je zaslovel po operetah »Jesenski manever« in »Kneginja čardaša«. Marsikateri izmed njegovih napevov je obšel ves svet in ga ljudje še sedaj radi poslušajo.

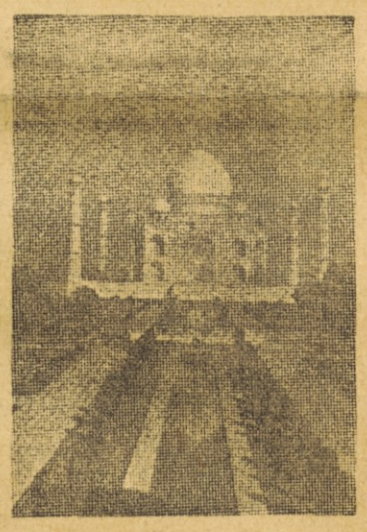

Spomenik Tadž Mahal, ena najlepših zgradb na svetu

Margo Johns — pobudnik za oder brez kulis

Ideja o odru brez kulis ali o odru med gledalci je navdušila mnoge ameriške igralce in gledališke direktorje že deset let pred drugo svetovno vojno. Prav tako gledališče pa je osnovala šele leta 1947 Margo Johns v Delsu, v državi Texas. V tovrstnem gledališču so sedeži razporejeni okoli odra. Ker le-ta nima zaves, pred vsako novo sceno gledališče zatemnijo, med predvajanjem pa osvetljuje igralce en sam reflektor, nameščen neposredno nad odrom. Johnsova je prepričana, da scena, ki odstranjuje fizične in psihološke meje med gledalci in igralci, onemogoča nepristno igro. Doslej je Johnsova s svojim gledališčem obiskala že precej dežel, med njimi tudi Japonsko, Kitajsko, Indijo, Anglijo in Francijo.

Kaj vse se ne gredo v Rimu

Iz skladišč in polic katoliških knjigarn v Italiji so na ukaz vrhovnih cerkvenih oblasti odstranili vse izvode »Hudiča«, dela 70-letnega pisatelja Giovannija Papinija. V tej knjigi, ki je veljala doslej na katoliškem knjižnem trgu za odlično, trdi pisatelj, da bo bog nazadnje odpustil hudiču in da bo zato tudi konec pekla. Trditev seveda nasprotuje cerkveni dogmi o večnosti pekla. Sicer Vatikan za sedaj še ni vnesel Papinijevega »Hudiča« v spisek prepovedanih knjig, določil pa je skupino teologov, ki naj ugotovi, ali je treba nad pisateljem izreči božje prekletstvo, ali mu dati priliko, da »svoj greh« popravi.

Japonska verzija Hugojevih »Nesrečnikov«

Če sodimo po navdušenih izjavah japonskega tiska, je njihova verzija Hugojevih »Nesrečnikov« eden največjih uspehov domačega filma. Vsi, ki so imeli priliko videti film »V gozdu«, verjamejo v uspeh. Film bo vzbudil veliko zanimanje že zato, ker so filmarji Hugojev roman v nekaterih pogledih pojaponili. Jean Valiezu je na primer riž s pomočjo paličic, Cosette je podobna madam Butterfly, hudoben detektiv Jabert pa je živa kopija Charlie Chana. Družina Trenardier živi v tipični japonski hišici ob vznožju Fudžijame... Film sta zrežirala Daisuko Iko in Masakiro Makino. V glavni vlogi nastopa veliki japonski igralec Sessue Hayakawa. Nekaj odlomkov iz tega filma so Japonci že poslali v svet.

Nad 70% tujih skladb

Združenje avstrijskih skladateljev je pred nedavnim na tiskovni konferenci protestiralo zaradi zapostavljanja sodobnih avstrijskih skladb na koncertih in v glasbenih programih avstrijskih radijskih postaj. Kakor trdijo skladatelji, je bilo v letošnji koncertni sezoni na programih le pet domačih glasbenih del, medtem ko Društvo prijateljev glasbe ni predvajalo na svojih glasbenih večerih niti ene novejše avstrijske skladbe. Vsi posegajo predvsem po skladbah Hindemita, Stravinskega in Blachera. Statistika dokazuje, da so glasbeni programi avstrijskih radijskih postaj vsebovali 70 odstotkov tujih skladb.

J. Marjanovič: Repertorij zgodovine KPJ

Pod tem naslovom je izdala založba »Rad« historiat Komunistične partije Jugoslavije od 1919. do 1941. leta. S tem je vsaj delno zamašila vrzel v zgodovinskem gradivu iz najnovejšega obdobja. Čeprav je delo precej zgoščeno, je avtor prikazal stališče Partije do različnih dogodkov v domovini; razvidno je tudi ekonomsko in politično stanje bivše Jugoslavije. Z mnogostransko osvetlitvijo življenja v teh letih mu je uspelo ustvariti jasno sliko o vlogi Partije v družbenem življenju in njenem vplivu na delavce.

Marjanovič je odmeril precej prostora frakcijskim borbam v sami Partiji, prikazal odnose Tretje internacionale do Komunistične partije Jugoslavije in dokazal, da je Internacionala že tedaj postala orožje CK SKP in zunanje politike ZSSR.

Tone Kralj: Rodbinski naslednik. (Sliko bo razstavljalo Mednarodno združenje lesorezcev v Ljubljani)

MORDA ŠE NISI VEDEL

Vrata v garažo odpira voda

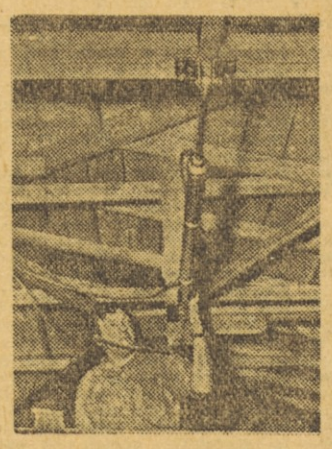

Voda, ki teče pod pritiskom po naših vodovodih, lahko žene napravo, ki odpira in zapira vrata garaž. Glavni element te naprave je dolg vodni valj, ki je pritrjen na streho garaže. Kolikor vozil, toliko vrat je, prav toliko teh vodnih valjev potrebujemo. Z enostavnim pritiskom na gumb znotraj hiše lahko z elektromagnetom vodimo ves postopek. Za mrzle kraje prihajajo v poštev podobni valji, le da so namesto z vodo polnjeni z oljem. Takih naprav še ni veliko in ne stanejo niti polovico tega, kot bi stal motorni mehanizem.

Puh atomske bombe čutimo do 75 km visoko

Dandanes poznamo razne učinke atomske bombe. Zadnje čase so ugotovili, da čutimo puh atomske bombe do 75 km visoko v zraku, na zemlji pa njene posledice v polmeru do 1000 km od mesta eksplozije. Te učinke so študirali v puščavah Nevade. Medtem ko se omenjeni valovi dvigajo, lahko v višini 300 do 600 metrov naletijo na ležišča toplega zraka; le del teh valov se prebije skozenje, drugi del pa se odbije proti zemlji in jo zadene na več mestih. Isto se zgodi, kadar zadenejo valovi 10 km od tal na troposfero, med 40 in 60 km na ozonosfero in jonosfero pri 75 km višine.

Nažagan nož na več rezil

Gospodinje bi bile zelo hvaležne, če bi jim pripravili nož, kot ga kaže slika. Ima več rezil oz. žagic. S tem nožem lahko razrežemo na deset delov hkrati paradižnike, sadje, krompir, trdo kuhana jajca, sir, maslo. Rezila so iz nerjavečega jekla. Celotna dolžina rezil je 195 mm; nož je lahek, ima širok ročaj in je zelo priročen.

Otroški park na oknu

Ker so mamice zelo zaposlene s svojim gospodinjstvom in nimajo časa, da bi pazile na otroke, je nekdo prišel na misel, da napravi na oknu kletko iz močne jeklene žice, skozi katero bi sijalo dovolj sonca na otroke. Otroci v mestih nimajo vrtov, kamor bi se hodili igrat; zato je ta domislek naletel na velik odmev pri odjemalcih. Rešetke varujejo otroka, da ne pade na cesto ali tla stanovanja; navznoter se mreža odpira.

Avtomehaniki, imejte orodje pri roki!

Na tej leseni plošči imamo skupaj in pri roki vse avtomobilistu potrebno orodje za popravilo. Meri 35 × 50 cm in je pritrjena na hladilnik z dvema kljukama. Stransko vez lahko spreminjamo, zagotavlja pa stabilnost plošče v ravni legi. Če vez upognemo, lahko mizico spravimo.

Podstavek v obliki pladnja za stereoskopske posnetke

Z vsakim fotoaparatom lahko napravimo lepe stereoskopske posnetke, če se poslužimo na trinožnik pritrjenega lesenega pladnja. Izberimo pladenj s takimi dimenzijami, da ima aparat pri premiku z enega konca na drugega približno 65 milimetrov razdalje med obema legama optične osi, kar bi približno odgovarjalo razdalji med obema očesoma. Pladenj napravimo tako, da zapognemo robove lesonitne plošče. V sredini izvrtamo luknjo, da podstavek lahko z vijakom privijemo na trinožnik. Prvi posnetek napravimo z aparatom, pritisnjenim ob eno stran podstavka, drugi posnetek pa na drugi strani podstavka na drug film ali ploščo. Te posnetke lahko dobimo le pri popolnoma nepremičnih predmetih.

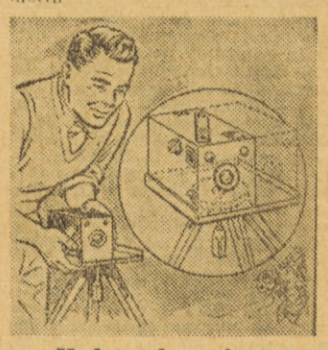

Kako obnovimo premočeno klobučevinasto pokrivalo

Zgodi se, da nam dež pokrivalo popolnoma premoči. Najprej ga popolnoma osušimo, nato damo oglavnici staro obliko. Poravnamo še vdrtino in jo poljubno oblikujemo. Trak odstranimo in ga sušimo na svežem hladnem zraku. Suh klobuk nato pokrtačimo. Tak bo ko nov.

O NEKI SODNI RAZPRAVI V TRŽAŠKEM MESTU

SODNA BURKA

Zavezniško vojaško sodišče v Trstu daje fašistom potuho

Zavezniško vojaško sodišče v Trstu je pred dnevi razpravljalo o kaznovanju nekaterih voditeljev fašističnih demonstracij v angloameriški coni Svobodnega tržaškega ozemlja. Po »temeljiti« razpravi je sedem obtožencev oprostilo vsake krivde, 8 pa »obsodilo«. Dva obtoženca, ki sta bila kaznovana z najvišjo kaznijo, sta dobila 6 mesecev zapora.

Vojaški tožilec je na razpravi obdolžil vse voditelje fašističnih demonstrantov, ki so sedeli na zatožni klopi, da so odgovorni za zločine, ki so jih storili fašisti v zadnjih protizavezniških in protijugoslovanskih demonstracijah, toda sodišče je »v imenu demokracije« zaščitilo fašistične zlikovce. Niti zmenilo se ni, ko so obtoženci izjavili, da je demonstracije priredil in celo finansiral nazadnjaški »Odbor za obrambo italijanstva Trsta«, v katerem je nekaj sedanjih vodilnih tržaških osebnosti.

Sodniki pravijo, da žele pomiriti vročekrvne duhove v Trstu. Vendar s takimi »obsodbami« le nudijo fašistom potuho. Ta sodna razprava je ohrabrila nazadnjaška gibanja v coni A Svobodnega tržaškega ozemlja in ne smemo se preveč čuditi, če bomo v kratkem slišali o novih fašističnih demonstracijah na tržaških ulicah.

OSVOBODILNI BOJ V KENIJI

Žrtve kolonializma

8.000 ubitih in 26.000 zaprtih. — 60.000 domačinov v koncentracijskih taboriščih. — 15.000 Kenijcev išče novih domov v tujini. — Angleški kolonialni gospodje še niso zadovoljni

V prvem letu osvobodilnega boja kenijskega ljudstva so angleški kolonialni vojaki in policisti ubili 8000 črnih prebivalcev, 26.000 jih zaprli, 60.000 pa odgnali v koncentracijska taborišča. Razen teh pa so izgnali iz dežele še 15.000 domačinov.

Toda angleški kolonialni vrhovi se ne menijo za žrtve. Ni še dolgo tega, ko so poslali v Kenijo najtežja letala. Menijo, da bodo le z nasiljem prisilili ljudstvo Kenije k pokorščini. A sila obrodi silo. Boj ljudi prekali in ne prestraši. Narod, ki se je enkrat odločil, da si bo izbojeval svobodo, jo tudi bo.

Ko je v angleškem parlamentu predlagal minister za kolonije, naj v Kenijo pošljejo težke bombnike, so se iz laburističnih klopi zaslišali vzkliki: »Morilec . . .«

Koliko novih naročnikov si pridobil ta mesec?

Ujete Kenijce, ki so se bojevali za osvoboditev svoje domovine, vodijo k zaslišavanju

AMERIKA IN ITALIJANSKE TOVARNE

KDO UKAZUJE ITALIJI?

Clara Luce, ameriški veleposlanik v Rimu, je sporočila italijanski vladi, da bodo ZDA ukinile podporo tistim podjetjem, v katerih je veliko informbirojevcev

Clara Luce, ameriški veleposlanik v Rimu, je sporočila italijanski vladi, da bodo Združene države Amerike ukinile vsa naročila in tudi vso pomoč tistim italijanskim podjetjem, v katerih je večina delavcev na strani kominformistov. S tem ukrepom ameriške vlade bo italijansko gospodarstvo izgubilo letno okrog 400 milijonov dolarjev.

Poznavalci ameriške politike v Italiji trde, da hoče ameriška vlada na tak način podpreti tiste italijanske politične sile, ki se trudijo, sestaviti čimbolj nazadnjaško vlado. Obenem pa hoče udariti po kominformističnih strankah, ki se jim volivci pridružujejo zato, ker odklanjajo sedanjo desničarsko politiko italijanskih klerikalnih vlad.

RASIZEM V JUŽNOAFRIŠKI UNIJI

Po Hitlerjevih stopinjah

Malan namerava preseliti iz Johannesburga okrog 25.000 Indijcev

Indijska vlada je izvedela, da namerava predsednik Južnoafriške unije Malan izseliti indijsko nacionalno manjšino iz Johannesburga v 20 milj oddaljeno vas. Po Malanovem načrtu bi v kratkem času izselili iz glavnega mesta Južnoafriške unije 25.000 Indijcev.

Voditelj indijske kongresne stranke v Transvaalu je v začetku minulega tedna izjavil, da bi ta Malanov ukrep popolnoma uničil gospodarsko in politično moč Indijcev v Južnoafriški uniji. Dejal je, da je pripravljen zbrati 100000 podpisov Indijcev, ki nasprotujejo temu nacističnemu ukrepu.

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Ogovorni urednik: Roman Albreht. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo in uprava 23-031, uredništvo 22-538, uprava 20-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305-1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

SMRTNI OBSODBI

Francosko sodišče je obsodilo dva Tunizijca na smrt in enega na dosmrtno ječo

Vojno sodišče je obsodilo dva Tunizijca na smrt in enega na dosmrtno ječo. V obtožnici je rečeno, da so ti trije domačini ubili francoskega polkovnika Norberta Duranda.

Norbert Durand, polkovnik francoske kolonialne vojske v Tunisu, je bil ubit pred dvemi leti, ko je hotel razgnati demonstracije domačinov v Susi.

Kdo ve, če so obsojenci res ubili Duranda? Že večkrat se je namreč zgodilo, da so francoska sodišča v Tunisu obsodila nedolžne, samo da bi prestrašili domačine in jih prisilili k pokorščini.

IZ FRANCOSKEGA MAROKA

OPOZORILO

Nepoznane osebe so v minulem tednu poskušale zažgati pet bencinskih postaj v Casablanci, glavnem mestu Maroka. V treh postajah so ti poskusi propadli, v dveh postajah pa so bombe eksplodirale in prizadejale občutno materialno škodo. Iste osebe so tudi vrgle bombe na osrednje skladišče bencina v industrijski četrti Casablance. Menijo, da so v te »bombaške akcije« zapletene protikolonialne sile, ki z uničevanjem imovine tujih kapitalističnih družb opozarjajo francoske priseljence, naj zapuste Maroko in dovolijo maroškemu ljudstvu svobodno življenje.

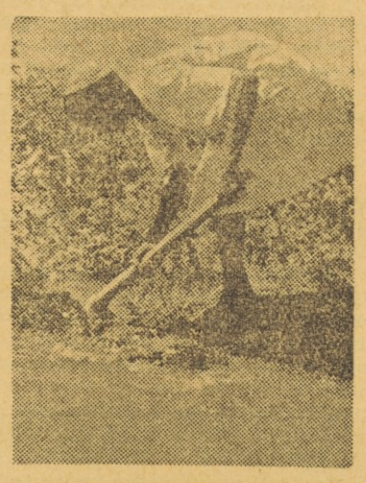

Sudanski delavec obdeluje bombažno polje ob Nilu

OB SPORU MED ŠPANIJO IN FRANCIJO ZARADI MAROKA

Dva imperializma

Španski in francoski kolonizatorji so si skočili v lase. — Kdo bo imel v Maroku več besede? — Francoska vlada prosi Ameriko, naj pograja Franca. — Kaj pa maroško ljudstvo?

Odnosi med Francovo Španijo in Francijo so se v zadnjem tednu precej zaostrili. In vzrok je — Maroko.

Ko so Francozi pred petimi meseci odstavili maroškega sultana Mohameda Ben Jusufa, so Španci precej ostro protestirali. Menili so, da so tudi oni poklicani odločati o usodi maroških »verskih poglavarjev«, saj imajo del Maroka v svojih rokah. Ker pa so se Španci zadovoljili samo z besedami, se francoska vlada ni vznemirjala. Ravnodušno je čakala, da se bodo pomirili vročekrvni duhovi v Španiji.

Francozi pa so se tudi tokrat ušteli. Ko je Franco spoznal, da na njegovo ogorčenje Francija sploh ne odgovarja, je sklenil, da bo od besed prešel k dejanjem. Njegovi agentje so zbrali v španskem delu Maroka paše, kaide in plemenske poglavarje, ki so na skupnem sestanku obsodili odnos Francije do odstavljenega sultana ter razglasili svojo vernost Mohamedu Ben Jusufu in Španiji.

Špancem pa je nekdanji maroški sultan deveta briga. Z grajo nasilnih ukrepov francoskih kolonialnih oblasti v Tunisu si hočejo le pridobiti nekaj ugleda med arabskim ljudstvom ter povečati število svojih pristašev v Maroku.

Francoski zunanji minister Bidault je opozoril Španijo, da bo njene nadaljnje spletke v Maroku smatral kot kršitev obstoječih sporazumov med obema državama. Franco je to opozorilo hladno sprejel. Zato je Pariz poprosil Washington, naj pograja Franca. Menijo, da se bo Franco umaknil le zahtevam z one strani oceana.

Dva imperializma sta si skočila v lase, španski in francoski. Ameriška naj reši spor v korist francoskega. Maroškega ljudstva pa nočejo vprašati, kako bi rado živelo in koga hoče za svojega voditelja.

SOCIALNO ZAVAROVANJE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Protidelavski naklepi

Republikanski voditelji hočejo uničiti socialno zavarovanje v ZDA

V ameriškem kongresu že nekaj mesecev deluje poseben odbor, ki proučuje možnosti za spremembo socialnega zavarovanja v Združenih državah. Ta odbor želi razbiti zvezno socialno zavarovanje, socialni fond pa razdeliti med države, ki bi lahko same (če bodo hotele) uveljavljale socialno zavarovanje delavcev.

Dosedanji zakon o socialnem zavarovanju, ki ga imenujejo tudi »Social Security Act«, so sprejeli v Ameriki v letih najtežje gospodarske krize med obema vojnama. Zanj se je posebno zavzemal umrli ameriški predsednik Roosevelt. V socialni fond, ki so ga ustanovili po sprejemu tega zakona, prispevajo polovico zavarovanci, polovico pa delodajalci.

Že tedaj so se ameriški kapitalisti branili plačevati socialne dajatve. Vsa leta, ko je bila na oblasti demokratska stranka, so nasprotovali socialnemu zavarovanju, ob nastopu republikanske vladavine pa so ogorčeno napadli to pridobitev ameriških delavcev. In danes, komaj leto dni, odkar je prišel Eisenhower v Belo hišo, pripravljajo zakonski osnutek, s katerim nameravajo prizadejati socialnemu zavarovanju v Ameriki resen udarec.

Ameriškim delavcem se obeta kaj slaba bodočnost . . .

IN ZOPET — SUEZ!

KONEC ZATIŠJA

Uboji angleških vojakov na področju Sueškega prekopa. — Dva britanska vojaka brez sledu izginila. — Sueški spor je ponovno stopil v ospredje mednarodnih nasprotij

Britanske vojne oblasti, ki kontrolirajo področje Sueškega prekopa, so sporočile, da so v bližini Moaskarja našli dva ubita angleška vojaka. To je že tretji uboj britanskih vojakov v zadnjih dneh. Dva angleška vojaka pa sta brez sledu izginila.

Ti uboji ponovno potrjujejo mišljenje, da je sueški spor važna zapreka na poti ureditve mednarodnih odnosov in da ga je potrebno čimprej rešiti. Pravično pa ga bodo rešili le, če bodo upoštevali koristi ljudstva, ki na tem področju živi in tudi koristi egipčanske dežele.

Nagib je pred dnevi dejal, da njegova vlada ne bo več popuščala Angležem. Egipt je torej izrekel zadnjo besedo.

Britanci pa oklevajo. Še vedno mislijo, da se bo položaj spremenil v njihovo korist. S tem pa škodujejo svojemu ugledu v Egiptu in tudi v sosednjih afriških deželah. Ej, težko si je sleči staro obleko.

Nagibova vlada je prepričana, da bo neodvisnost Egipta toliko časa polovična, dokler se Angleži ne bodo umaknili iz Sueza. Obenem pa vsak dan bolj občuti, da ji spor z Angleži otežava reševanje perečih notranjih vprašanj. Zato se tako uporno trudi, da bi čimprej osvobodila ta del egipčanske zemlje.

Nedavni uboji angleških vojakov na področju Sueškega prekopa so ta dolgoletni spor ponovno potisnili v ospredje mednarodne pozornosti.

ZAROTA V GUATEMALI

Kdo se skriva za zarotniki?

Guatemalska vlada je sporočila, da je odkrila tajno združenje, ki je hotelo nasilno spremeniti dosedanji, delavcem naklonjeni režim v Guatemali. Vladni organi so zaprli 15 oseb, med katerimi je nekaj častnikov in nekaj civilistov.

Med aretiranimi je tudi major Enrik Oliva, pri katerem so našli nekaj orožja. Ozadje te zarote je doslej še neznano, vendar nekateri časopisi povezujejo zarotnike z nazadnjaškimi skupinami v Ameriki, ki nasprotujejo sedanji ljudski vladavini v Guatemali.

NEKDANJI PREDSEDNIK GVAJANSKE VLADE V EGIPTU

BOJKOT VELIKE BRITANIJE

Te dni se mudi v Egiptu nekdanji predsednik gvajanske vlade Gvajani. Džagan je v Kairu predstavila, ker se je zavzemal za demokratično ureditev v angleški koloniji Gvajani. Mžagan je v Kairu predlagal, naj vse nevtralne dežele prično bojkotirati Veliko Britanijo in naj ta svoj sklep izvajajo toliko časa, dokler ne bo Anglija priznala Gvajani neodvisnost. Džagan je tudi dejal, da so ta predlog že podprli v Indiji, Guatemali in še v nekaterih drugih državah Latinske Amerike.

Med svojim obiskom v Kairu je nekdanji gvajanski predsednik obtožil Združene ameriške države, da so z nasilno spremembo demokratično izvoljene gvajanske vlade hotele obvarovati svoje rudnike boksita v Gvajani.

Džaganova stranka je hotela uveljaviti v Britanski Gvajani ustavo, ki je zelo podobna ustavi v Nizozemski Gvajani. In ko bi si dežela pridobila samostojnost, bi lahko ostala v Britanski skupnosti narodov. Angleška vlada pa je gvajansko vlado odstavila, prepovedala stranko gvajanskega ljudstva, ukinila ustavo in danes hoče v senci bajonetov uničiti osvobodilno gibanje v tej kolonialni deželi.

Veliko italijanskih družin živi v razvalinah starega Rima. Na sliki vidimo takšno revno družino, ko jo je obiskal neznan dobrotnik in ji daroval nekaj jestvin

OKNO V SVET

BESEDA O ITALIJANSKI VLADNI KRIZI

V ZAČARANEM KROGU

Nekateri menijo, da je povzročila sedanjo italijansko vladno krizo tako imenovana levica v demokrščanski stranki. Trde namreč, da se Pella ne bi umaknil, če ne bi bilo te — levice.

Vendar ni tako. Vzroki krize so globlji. Že pred leti smo jih slutili, že takrat, ko se je v prvem povojnem obdobju utrjevala na oblasti krščanska demokracija.

Vso zgodovino klerikalne vladavine prepletajo spori med delom (obubožanimi proletarskimi množicami) in kapitalom (vladajočim klerikalno - kapitalističnim razredom). Ti spori so zaradi protiljudske politike De Gasperijevih vlad in še posebno zaradi nazadnjaškega delovanja zadnje, Pellove vlade, izbruhnili v oster spopad. In Pellova vlada je padla. Ni jo vrgla demokrščanska velica, vrglo jo je ljudstvo, ki je v stavkah in demonstracijah zahtevalo, naj vlada deluje v prid delovnih ljudi in ne tako, kakor hočejo kapitalisti ter Vatikan.

Demokrščanska levica je le podstavila nogo padajoči Pellovi vladi, ki se je tik pred razsulom hotela nasloniti še bolj na desno in z nasiljem potisniti socialna vprašanja v ozadje. Pella je nameraval sprejeti v vlado nazadnjaka Aldisija in si tako zagotoviti podporo monarhistov. Leve struje v krščanski demokraciji so se temu uprle. Ker je Pella izgubil podporo v svoji lastni stranki, je podal ostavko. Na pozornico je stopil nov predsedniški kandidat — levičar Fanfani.

Kakšna pa je pravzaprav ta demokrščanska levica? Kaj hoče in kdo jo podpira?

Krščanska demokracija ni enotna stranka, ampak nekakšno gibanje, ki združuje okrog klerikalnih načel veliko in majhno buržoazijo, srednje sloje, izobražence, kmete in tudi delavce. V razporedu italijanskih političnih sil si lasti mesto med skrajno desnico (neofašisti in monarhisti) in informbirojevsko levico ter se s socialdemokrati, liberalci in republikanci prikazuje kot »stranka sredine«. Vendar je izrazito desničarska. Podrejenost Vatikanu, njegovi Katoliški akciji in velekapitalu ji daje nazadnjaški značaj.

Ker pa je krščanska demokracija gibanje, ki združuje različne sloje in razrede, je razumljivo, da se interesi teh slojev in razredov kažejo tudi v stranki. Odtod nasprotja med številnimi skupinami v italijanskem klerikalnem gibanju, ki so se prav posebno pokazala med sedanjo vladno krizo.

Nič ni težjega, kot razdeliti demokrščansko stranko na desnico, sredino in levico. Nihče ne more točno ugotoviti, koliko klerikalnih poslancev je desničarsko usmerjenih, koliko se jih zavzema za sporazumarska načela sredine in koliko je levičarjev. Poznamo le izrazite nazadnjake (Tognija, Tupinija, Gonello, Aldisija), pristašev sredine pa že ne bi mogli našteti. Le De Gasperija smatrajo za resničnega »centrumaša«. O Piccioniju so na primer dolgo vrsto let govorili kot o človeku sredine, danes pa je desničar. In tudi Pella je razočaral tiste, ki so mislili, da je »centrumaš«.

Med desnico in sredino torej ni prave meje, pa tudi med levico in sredino je ni. Klerikalni veljaki prehajajo iz ene skupine v drugo. V zadnjem letu socialnih bojev sta se utrdili obe skrajni skupini. In že se kažejo prvi obrisi meje med naprednejšim in nazadnjaškim krilom. Najbrž bo ta meja vse bolj vidna.

Torinska »Stampa« je lani septembra pisala, da je med 70 člani izvršnega odbora demokrščanske stranke okrog 30 levičarjev. Če je to res, potem je levica močnejša od desnice in tudi od sredine, vendar slabša od združenih nasprotnih kril. V parlamentu pa je od 261 demokrščanskih poslancev 100 do 130 levičarjev.

Tudi levica ni enotna. Neko levičarsko skupino vodi Gronchi, drugo Fanfani, tretjo Pastore . . . Razmejiti te skupine bi bilo nemogoče. Vemo le, da ima Fanfani največ pristašev.

Fanfanijeva skupina si je nadela ime »Iniziativa democratica« (demokratična iniciativa). Pred nekaj leti je bila zelo delavna in predvsem — glasna. Vodil jo je Dossetti in njegovi pristaši so se imenovali »dossettisti«. Dossetti, ki je bil zelo ognjevit in napadalen voditelj, je na kongresih ostro napadal desničarske voditelje in celo De Gasperija. Naenkrat pa je utihnil. Verjetno se je razočaral. Nasledil ga je Fanfani, De Gasperijev minister za delo in Pellov notranji minister. V tej skupini so tudi: Taviani (obrambni minister v Pellovi vladi), Bonomi (vodja katoliškega zadrugarstva), Malvestiti (minister za industrijo in trgovino v zadnji vladi).

»Demokratična iniciativa« meni, da je gospodarska in denarna politika dosedanjih vlad nepravilna. Zavzema se za gospodarske in socialne reforme, s katerimi bi zmanjšali nezaposlenost. Njen list »Cronache sociali« piše, da bi bilo potrebno povečati državne investicije v proizvodne namene, zmanjšati pomoč zasebnemu velekapitalu in preprečiti industriji, da bi izkoriščala državo. Obenem graja stranko in dosedanje vlade, ki so z neprijljubljenim gospodarsko - socialnim programom zapravile ugled krščanske demokracije med italijanskim ljudstvom.

Ta skupina misli, da bi demokrščanska stranka lahko sama sestavila vlado, toda le, če bi nastopila z naprednim programom, okoli katerega bi zbrala tudi socialdemokrate, liberalce in republikance. Naprednji socialni program bi utrdil demokrščansko stranko, ji pridobil nekaj ugleda in volivci bi zapuščali informbirojevce ter se vračali v klerikalni tabor. Če ne bi šlo drugače, bi v vlado tudi sprejeli predstavnike treh majhnih sredinskih strank.

Gronchi pa hoče spremeniti krščansko demokracijo v stranko »demokratičnih katoličanov« ali »naprednjakov med katoličani«. Desničarji bi takšno stranko zapustili, zato bi morali poiskati zaveznike med socialdemokrati, liberalci, republikanci in tudi med Nennijevimi socialisti. Gronchi meni, da bi takšno sodelovanje potisnilo demokristjane na naprednejšo, socialno pot, kominformistični tabor pa oslabilo, ker bi Nennijeve socialiste odtrgalo od Togliattijevih kominformistov.

Obe: Fanfanijeva in Gronchijeva skupina pa računata s podporo sindikalne skupine, ki jo vodi Pastore. Klerikalni sindikati res ne morejo biti kdo ve kako napredni, toda v stranki, podrejeni Vatikanu in Katoliški akciji, le stoje na skrajni levici.

Voditelji katoliških sindikatov so pred dnevi predlagali socialdemokratom, liberalcem in republikancem, da bi skupno nastopili proti nazadnjakom, ki se hočejo polastiti oblasti. Obenem so izdali proglas, v katerem govore o velikih socialnih reformah. Če primerjamo Fanfanijev in Gronchijev program s tem proglasom, lahko ugotovimo, da so težnje voditeljev krščanskih sindikatov še najbolj napredne.

V članku »Težko življenje demokratskega sindikata«, ki ga je objavil »Il Popolo« 31. decembra l. l., je neki Giorgio Vecchiato napisal: »Svobodni sindikati se morajo bojevati na številnih hudih frontah: proti industrijcem, proti informbirojevski Konfederaciji, proti tistim krogom, ki mislijo, da je vsak socialni boj proizvod komunizma, proti mnogim ukrepom vlade. Italijanska konfederacija svobodnih sindikatov nasprotuje vsem, a njeni zavezniki so mnogo manj zanesljivi kot njeni nasprotniki.«

V novejšem času so demokrščanski sindikati večkrat nastopali skupaj z ostalimi sindikalnimi organizacijami in celo z informbirojevsko Generalno konfederacijo dela. V nedavnem boju za povečanje plač državnih nameščencev so odkrito nasprotovali Pellovi vladi. Zahtevali so, naj vlada izvede agrarno reformo, zmanjša nepazoslenost, investira velike vsote v zaostali Jug, nasprotuje odpuščanju delavcev in prepreči zapiranje tovarn, ki po mišljenju kapitalistov niso dovolj donosne.

Fanfani in Gronchi izkoriščata sindikalno skupino kot rezervno silo v boju proti strankini sredini in desnici.

Ko so v Italiji iskali »rešitelja« vladne krize, so se največkrat ustavili pri Fanfaniju, nekajkrat pa omenili tudi Gronchija. Tedaj je Vittorio Gorresio napisal v »Stampi«: »Mi (rimska kurija) nasprotujemo vsakemu eksplozivu. Fanfani je smodnik, a Gronchi je dinamit.« Vatikan je torej zavrnil oba: Fanfanija kot manjše, a Gronchija kot večje zlo.

Ko je Fanfani sprejel mandat za sestavo nove vlade, se je najprej pogajal s strankami sredine. Republikance in liberalce je še dokaj hitro pridobil. Saragat pa je zahteval, naj nova vlada javno pokaže svojo privrženost republikanski ureditvi, ukine klerikalcem naklonjeni volilni zakon, nastopi proti monopolnemu položaju demokrščanske stranke, uveljavi socialne reforme, sprejme sindikalni zakon, ki bi zagotovil delavcem pravico združevanja in boja proti kapitalu ter nadaljuje z dosedanjo zunanjo politiko. Fanfani je bil pripravljen sprejeti večino teh zahtev, a demokrščanska desnica, Vatikan in Katoliška akcija so se uprli. Vsi ti se nočejo odreči volilnemu zakonu, niti monopolnemu položaju stranke. O socialnih reformah, ki jih je predlagal Saragat, nočejo ničesar slišati; prav tako pa odklanjajo sindikalni zakon. Ker želo pazijo, da se ne bi zamerili monarhistom, tudi nočejo javno podpreti republikanske ureditve.

Tako je ostal Fanfani med kladivom in nakovalom. Brez socialdemokratov vlade ni mogel sestaviti. Če bi se uklonil socialdemokratskim zahtevam, bi mu večina demokrščanskih poslancev obrnila hrbet. In vlade zopet ne bi mogel sestaviti. Na pot pa mu je stopila tudi Clara Luce, ameriški veleposlanik v Rimu, ki je grozila, da bo Amerika odklonila pomoč levičarski vladi.

Levičar Fanfani je nekaj časa okleval, potem pa sestavil — desničarsko vlado. Za podpredsednika je postavil predstavnika velike industrije Campollija in Tupinija, za notranjega ministra znanega nazadnjaka Andreottija; Piccioniju, katerega smatrajo za voditelja desne struje, je zaupal zunanje ministrstvo, Vanoniju, dolgletnemu finministru — ministrstvo za finance in Aldisiju (človeku, zaradi katerega je padla Pellova vlada) — ministrstvo za industrijo in trgovino. Na vse važne gospodarske in socialne položaje je postavil izrazite nazadnjake. Takšna vlada bi v najboljšem slučaju nadaljevala dosedanjo politiko demokrščanskih vlad, najbrž pa bi se še bolj naslonila na desnico.

A Fanfani je dobil še eno zaušnico. Ko je bil že trdno prepričan, da ga bodo monarhisti podprli, je predsedstvo monarhistične stranke sklenilo, da bo podpiralo le Pellovo ali Piccionijevo vlado, še raje pa demokrščansko-monarhistično vladno koalicijo.

Fanfani je ostal v tem začaranem krogu — osamljen. Kot vešča leta od socialdemokratov do monarhistov, prepričuje, popušča, se dobrika, graja, smehlja informbirojevcem (ki bi ostali nevtralni, če bi nova vlada obrnila hrbet Atlantskemu paktu) in celo na neofašiste ni pozabil. Pozabil pa je na načela ki jih je kot voditelj »Demokratične iniciative« tako vneto razlagal.

Čeprav bi Fanfani pridobil večino v rimskem parlamentu (kar je malo verjetno), njegova vlada ne bo dolgo živela. Propadla bo tako kot Pellova in kot bodo propadale vse tiste italijanske vlade, ki ne bodo hotele delovati tako, kot zahteva italijansko ljudstvo.